ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ШИД

2022 - 2028.

2022. година

Реч председника општине

Локалне самоуправе у Србији се данас налазе на путу интегрисања у модерне светске токове изградње савременог друштва. Предност Општине Шид јесу добри услови за регионалну и прекограничну сарадњу, поштовање хуманих принципа и неговање људских права и међунационалне толеранције. Опредељење општинског руководства је да у наредном периоду обезбеди адекватне услове за инвестиције и привредни раст и на тај начин осигура дугорочан, одржив економски и социјални развој, на добробит својих грађана. Наша општина обилује пределима нетакнуте природе, стално унапређује и развија јединствену туристичку понуду, препознатљива по производњи деликатесне хране и квалитетног вина. Велике пољопривредне површине, пошумљеност, реке и језера, изузетан геостратешки положај, само су неки од потенцијала који нашу општину издижу на ниво општина повољних за улагање. Шид, као административни центар, негује свој мултикултурални идентитет у којем равноправно и задовољно живе људи јединственог духа и здравог начина живота.
Дугорочни циљ локалне самоуправе је стабилна и јака привреда у еколошки очуваној животној средини, повећање запослености, урбани и рурални развој.
У таквом амбијенту очекујемо да ће животни стандард становника општине Шид имати сталну тенденцију раста.

Зоран Семеновић
Председник општине

Садржај

Увод *4*
1. Процес израде *6*
2. Преглед и анализа постојећег стања *12*
3. Визија *25*
4. Приоритетни циљеви и мере *25*
5. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање *72*
6. Прилози *73*

Листа скраћеница

ЕУ	Европска унија
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЗПС	Закон о планском систему
АПВ	Аутономна покрајина Војводине
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – снаге, слабости, прилике, претње
СКГО	Стална конференција градова и општина
РСЈП	Републички секретаријат за јавне политике
ЦОР	Циљеви одрживог развоја
ЈКП	Јавно комунално предузеће
НП	Национални парк
ППП	Предшколско-припремни програм
ПУ	Предшколска установа
МСПП	Мала и средња предузећа и предузетници
ТОШ	Туристичка организација општине Шид

Увод

Закон о планском систему Републике Србије[1] (у даљем тексту: ЗПС) усвојен је 19. априла 2018. године чиме је постављен систем координисаног, ефикасног и транспарентног планирања, са циљем увођења система одговорности за резултате и мерење ефикасности рада јавне управе.
Закон прате три уредбе и то: *Уредба о методологији за управљање јавним политикама Уредбе о методологији за израду средњорочних планова органа државне управе и Уредба о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.*
Када је реч о локалној самоуправи, ЗПС уређује обавезу локалне власти да, у складу са дефинисаном методологијом и уједначеним општим приступом, планира јавне послове у својој надлежности. Локална самоурава је, према Закону о локалној самоуправи, у обавези да планира, уређује и управља јавним пословима у својој надлежности, а од интереса за локално становништво. Законом о планском систему наведена обавеза је стављена у јасан системски оквир, јасно утврђену методологију, апострофирајући транспарентност процеса кроз укључивање локалних актера и израду плана консултација.
Када је реч о планирању на локалном нивоу, документ развојног планирањанајширег обухвата, највишег значаја за доносиоца и највишег реда за чију припрему, усвајање, спровођење и праћење је надлежна ЈЛС јесте *план развоја ЈЛС*. Израда плана развоја ЈЛС је процес који обухвата структуисане кораке са јасним редоследом, узимајући у обзир практичне приступе за дефинисање приоритетних праваца развоја локалне заједнице. Како би локална самоуправа на што једноставнији начин прошла кроз прилично захтеван процес израде плана развоја, СКГО је, у сарадњи са РСЈП, израдила *Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе*. Наведене смернице представљају методолошки водич кроз процес израде Плана развоја ЈЛС.Смернице су намењене представницима органа ЈЛС који су носиоци процеса израде Плана развоја, али и широј јавности, односно свим субјектима заинтересованим да боље разумеју процес локалног планирања у контексту новог планског система.
Општина Шид је и у претходном периоду, пре усвајања ЗПС, активно радила на изради и усвајању докумената развојног планирања/јавних политика водећи се различитим методологијама и користећи стручну помоћ, а увек водећи рачуна о транспарентности процеса и укључивању шире јавности у процес предлагања и усвајања мера и пројеката од значаја за развој Општине.

На основу Одлуке о приступању изради Плана развоја општине Шид за период 2022 – 2028. године, донете на седници Скупштини општине Шид одржаној 18. маја 2021. године, општина Шид је започела процес израде плана развоја у складу са ЗПС, пратећим уредбама и горенаведеним Смерницама. Наведена Одлука о приступању изради плана развоја обухвата како циљ израде, тако и фазе процеса као и саму садржину докумта који се израђује.

Општина Шид је донела одлуку да план развоја обухвата период од седам година, што је минимумални рок на који се документ развојног планирања на локалном нивоу усваја, а узимајући у обзир потребу за флексибилнијим управљањем и прилагођавањем променама које се дешавају на национаналном, али и светском нивоу. Како је Покрајинска влада АПВ 24. фебруара 2021 донела одлуку о покретању процеса израде Плана развоја АПВ 2021 – 2027., уз измене усвојене 11. августа 2021. о померању периода израде на 2022 – 2030. године, општина Шид се у потпуности уклапа у наведени период, тј. План развоја општине Шид је израђен за период који је у оквиру Плана развоја АПВ.

[1]Службени гласник РС, бр. 30/18.

Процес израде Плана развоја општине Шид обухватио је неколико фаза, јасно структуираних и временски организованих. Пре почетка процеса израде плана развоја, а у сврху ефикаснијегпроцеса и коришћења расположивих ресурса, општина Шид израдила је календар активности, сложених кроз фазе, у форми гантограма.
Процес је карактеристала значајна транспарентност која се огледала кроз организације јавних консултација са свим заинтересованим странама, кроз одржаване састанке и радионице, објављивање на званичној веб страници општине материјала насталих током процеса, као и слањем материјала електронским путем заинтересованим странама.

У процес су била укључена консултативна и радна тела и то: Партнерски форум, најшире консултативно тело, сачињен од представника свих заинтересованих страна, три Тематске радне групе (економски развој, друштвени развој, инфраструктура и заштита животне средине) као радних тела и Координационог тима сачињеног од представника локалне самоуправе са задатком праћења и усмеравања целокупног процеса.

Општина Шид је током израде плана развоја, највећу пажњу посвећивала консултацијама, размени информација и укључивању шире заједнице, док ништа мање није била посвећена поштовању усвојене методологије и обавезним елемнтима плана развоја, дефинисаним Уредбом[2], као што су: увод, преглед и анализа постојећег стања, визија, приоритетни циљеви развоја, преглед и опис мера за остваривање приоритетних циљева развоја и начин спровођења и праћења спровођења план развоја.

На изради плана развоја били су ангажовани запослени у органима Општине, затим управа кроз континуиран процес консултација, а били су укључени и спољни стручни сарадници који су пружали техничку помоћ како би документ у потпуности поштовао дефинисане смернице.
План развоја општине Шид представља кровни дугорочни документ развојног планирања, који на неки начин мора бити операционализован, а исто ће се постићи усвајањем средњорочног плана развоја и повезивањем са програмским буџетом. На овај начин општина Шид ће поставити добру основу за годишње извештавање о имплементацији Плана развоја Општине развијајући извештај о ефектима плана развоја и на трогодишњем нивоу.
Приликом израде Плана развоја, општина Шид водила је рачуна о усклађености са документима развојног планирања/јавних политика на националном и регионалном нивоу, а пре свега са циљевима датим у оквиру Агенде 2030 (Циљеви одрживог развоја) и преговарачких поглавља ЕУ. Урбани развој директно је повезан са одрживим економским растом и развојем, рационалним коришћењем земљишта, демографским променама и становањем, саобраћајем и техничком инфраструктуром, животном средином, културним наслеђем и свим осталим областима које су у надлежности ЈЛС. Стога је посебно важна усклађеност развојног плана Општине са Просторним планом.

Процес израде започео је у мају 2021. и трајао је до марта 2022. године, док је јавна расправа трајала у периоду од 18. марта 2022. до 15. априла 2022. год.

План развоја општине Шид 2022 - 2028. усвојен је на 21. седници Скупштине општине Шид, одлуком бр. 011-100/II-22 од 03.06.2022. године.

[2]Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе ("Службени гласник РС", број 107 од 14. августа 2020.)

1. Процес израде

Општина Шид је приликом израде Плана развоја за период 2022 – 2028. у потпуности поштовала предложену методологију и инструкције дате у оквиру Смерница за израду планова развоја ЈЛС.

Дијаграм 1. Фазе процеса израде Плана развоја општине Шид

На претходном дијаграму јасно су приказне фазе процеса израде и њихов след. Основне фазе процеса израде Плана развоја општине Шид за период 2022 – 2028. биле су:

⇒ ***Припремна фаза и организација процеса;***
⇒ ***Преглед и анализа постојећег стања;***
⇒ ***Дефинисање визије, односно жељеног стања;***
⇒ ***Дефинисање приоритетних циљева;***
⇒ ***Дефинисање мера;***
⇒ ***Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање;***
⇒ ***Усвајање плана развоја.***

Фазе процеса израде имају јасну хронологију, завршетком једне фазе започиње друга фаза. Једина акивност која је континуирана и која је била укључена у све фазе израде су **јавне консултације**.

Припремна фаза и организација процеса

Прву фазу процеса израде Плана развоја у општини Шид представљала је припрема и организација процеса. У оквиру ове фазе биле су обухваћене све активности спроведене након доношења **Одлуке о приступању изради Плана развоја општине Шид за период 2022 - 2028. коју је Скупштина општине Шид усвојила на седници одржаној 18. маја 2021. године.**

Временски посматрано, фаза припреме и организације процеса трајала је месец дана и обухватила период мај - јун 2021. године. У наведеном периоду општина Шид је спровела следеће:

- Израђен је план рада и календар активности процеа израде Плана развоја општине Шид 2022 – 2028.
- Донето је Решење о формирању координационог тима којим је извршено именовање чланова тима и дефинисане обавезе и активности у целокупном периоду израде Плана развоја општине Шид 2022 - 2028.
- Одређен је координатор Координационог тима
- На званичној веб страници општине Шид постављен је банер ”План развоја општине Шид 2022 – 2028.” у оквиру ког су, током целокупног процеса, објављивана документа, извештаји са консултација и друге битне информације за све учеснике у процесу, али и све грађане[3]
- Одржане су прве консултације Координационог тима у циљу израде Матрице заинтересованих страна и формирања Партнерског форума (припремљен и објављен извештај о одржаним консултацијама). Идентификовани су најважнији актери и анализиран је њихов утицај и значај. На основу анализе заинтересованих страна, успостављен је Партнерски форум (најшире консултативно тело у процесу) и утврђени чланови тематских група, који су укључени у различитим фазама израде документа.
- Донето је Решење о формирању три тематске радне групе за израду Плана развоја општине Шид за период 2022-2028. Прва радна група је покривала питања из области заштите животне средине, урбанизма и просторног планирања, саобраћаја и енергетике. Друга група је покривала питања из области економског развоја, пољопривреде, туризма и тржишта рада, док је трећа група покривала области друштвених делатности као што су образовање, култура, спорт, омладинска политика, социјална заштита и здравство. Решењем је извршено именовање чланова тима и дефинисане обавезе и активности у целокупном периоду израде Плана развоја општине Шид 2022 - 2028.

[3]https://sid.rs/plan-razvoja-opstine-sid-2022-2028/

Преглед и анализа постојећег стања

Први корак у изради Плана развоја општине Шид, након постављања основе кроз припремну фазу, била је израда прегледа и анализе постојећег стања. Овај процес подразумевао је прикупљање и обраду примарних и секундарних података, а водећи рачуна о базирању анализе на значајним показатељима у вези са надлежностима локалне самоуправе. Као извори секундарних података коришћене су све званичне базе Републике Србије (АПР, РЗС итд.), док је примарно коришћен новоуспостављени сервис РСЈП – Аналитички сервис ЈЛС. Наведени сервис има јасно дефинисане показатеље по областима, и као такви су преузимани приликом израде прегледа и анализе. Након прикупљања и обраде секундарних података, службеници Општине су прикупљали, обрађивали и уносили недостајуће или свежије податке, како би анализа што боље приказала тренутно стање. Комбинацијом примарних и секундарних података изведени су закључци, а анализа је приказана у оквиру три одвојена документа (прилог Плана развоја), а то су: анализа у области економског развоја, анализа у области друштвеног развоја и анализа у области инфраструктуре и заштите животне средине. Посебно је значајно напоменути да су кроз анализу обухваћени локализовани Циљеви одрживог развоја (Агенда 2030), и на тај начин је извршено повезивање са циљевима дефинисаних Агендом 2030. На основу најзначајнијих показатеља тренутног стања по областима, добијених горепоменутим анализама, представљени су закључци у оквиру Плана развоја ЈЛС. Изведени закључци анализа, приказани су и SWOT матрицом, као једним од најзначајних алата планирања. У складу са Смерницама, закључци прегледа и анализе постојећег стања, представљени су на почетку Плана развоја општине Шид и обухваћени су најзначајнији, одабрани, показатељи на које општина може утицати и према којима може усмеравати своје деловање у виду дефинисања приоритетних циљева. Поред представљеног краћег приказа прегледа и анализе постојећег стања у оквиру самог документа, три анализе (прилога плана развоја) постављена су у оквиру банера ”План развоја општине Шид 2022 – 2028.” на званичној веб страници Општине, али и послате члановима Партнерског форума на усаглашавање.

Дефинисање визије

Визија представља жељено стање у будућности, и у општини Шид дефинисана је процесом брејнсторминга на састанцима тематских група. Усаглашена визија представља промену коју Општина жели да постигне спровођењем плана развоја, у периоду од седам година од момента усвајања, и за учеснике у процесу представља водиљу у одабиру развојних праваца и у оквиру њих приоритетних циљева. Општина Шид је на састанку тематских радних група дефинисала визију, а иста је потврђена од стране Координационог тела и Партнерског форума, путем писаних консултација.

Дефинисање приоритетних циљева

Приоритетни циљеви у оквиру плана развоја представљају пројекције жељеног стања чија реализација доприноси остварењу визије, спроводе се реализацијом (групе) мера. Дефинисани приоритетни циљеви морају бити тако постављени да поштују СМАРТ[4] принцип, односно исти морјау бити прецизни, мерљиви, прихватљиви, реални и временски одређени. Оно што нова правила дефинисана ЗПС доносе је приоритизација циљева, односно да се на бази претходних анализа и односа са визијом, одреде најзначајнија питања/проблеми, од највеће важности и интереса ЈЛС.

Консултације за дефинисање приоритетних циљева одржане су са тематским радним групама, коришћењем радионице као модела рада, и технике „стабло проблема-стабло циљева“, уз активно укључивање свих заинтересованих страна. Приоритетни циљеви су пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, а постижу се спровођењем мера, односно групе мера, при чему се свака мера, односно група мера обавезно везује за конкретан, посебан, циљ. Приоритетни циљеви општине Шид утврђени су тако да буду специфични, мерљиви, достижни, реални и временски одређени, а на нивоу сваког циља дефинисани су показатељи исхода. Показатељи исхода приказани су као базни и циљни, а дат је и допринос који дају Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030), као и веза са преговарачким поглављима са ЕУ. Приоритетни циљеви структурирани су у три развојна правца: Економски развој, Друштвени развој и Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота. Општина Шид је у образложењу одабира приоритетног циља апострофирала и усклађеност са релевантним планским документима на покрајинском и националном нивоу, као и напомену уколико је неки приоритетни циљ потребно даље разрађивати посебним документом јавне политке.

Приоритетни циљеви дефинисани Планом развоја општине Шид 2022 – 2028. садрже све обавезне елементе, као што су: опис (образложење зашто је циљ приоритетан, веза са показатељима у анализи), веза са подциљевима ЦОР, веза са преговарачким поглављима са ЕУ, почетна и циљна вредност показатеља исхода, рок за достизање показатеља и изворе провере.

Дефинисање мера

Мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања циља, односно жељеног стања током или на крају периода за који се доноси План развоја. План развоја општине Шид садржи преглед и кратак опис мера за остварење постављеног приоритетног циља, и то једну, али најчешће комбинацију више мера, чак и различитих типова, које су међусобно повезане и условљене. Консултације за дефинисање мера одржане су са тематским радним групама, коришћењем радионице као модела рада, као и технике интерактивне дискусије, уз активно укључивање свих заинтересованих страна. Мере представљају активности чије се предузимање планира ради остварења приоритетних циљева, односно достизања постављене визије. Оне могу бити различите по својој врсти и начину

[4]Specific, Measurable, Achievable, Realistic, and Timely

деловања, а за остварење постављеног циља потребна је реализација једне или више мера, које могу бити међусобно условљене. Мере у плану развоја општине Шид, у складу са Уредбом[5], садрже следеће елементе: преглед и опис мере, начин на који мера доприноси остваривању одређеног приоритетног циља утврђеног у плану развоја, активности за спровођење мере, назив институције одговорне за координацију спровођења мере, процену финансијских средстава потребних за њено спровођење и процену извора из којих ће се та средства обезбедити.

Након реализације консултација за израду прегледа и анализе постојећег стања са SWOT матрицом, као и консултација за дефинисање визије, приоритетних циљева и мера, припремљен и објављен извештај о одржаним консултацијама.

Радна верзија плана развоја општине Шид, са дефинисаним најважнијим елементима и поделементима (визија, приоритетни циљев и мере, и њихови поделементи) постављена је у оквиру банера ”План развоја општине Шид 2022 – 2028.” на званичној веб страници Општине, као и послата Партнерском форуму на усаглашавање.

Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање

Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање креиран је кроз процес консултација Координационог тима, а што је потврђено кроз усаглашавање са Партнерским форумом. Консултације су подразумевале креирање институционалног оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака, а ради повећања ефикасности у спровођењу и повећања вероватноће остваривања приоритетних циљева дефинисаних Планом развоја. Приликом дефинисања наведеног оквира, највећи акценат је стављен на креирање јасног механизма одговорности, што је постигнуто већ приликом дефинисања носилаца и обавезеа унутар ЈЛС на нивоу мера. У оквиру овог поглавља плана развоја описана је институционална структура која ће бити одговорна за целокупан процес од спровођења до вредновања, док ће конкретна именовања (формализација структуре) за процес бити одређена након усвајања средњорочног плана Општине.

Усвајање плана развоја

Након што је израђен Нацрт плана развоја општине Шид, кроз транспарентан процес консултација са свим заинтересованим странама, Општина је приступила спровођењу јавне расправе о израђеном Нацрту, у циљу информисања шире јавности о седмогодишњим приоритетним циљевима и мерама. Јавна расправа, као последњи корак консултативног процеса, одржана је од 18. марта до 15. априла 2022. године, наконе чега је Општинско веће припремило извештај о спроведеној расправи. Општина Шид је јавну расправу организовала

[5]Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе ("Службени гласник РС", број 107 од 14. августа 2020.)

и спровела у складу са Моделом одлуке о спровођењу јавних расправа. План развоја је усвојила Скупштина општине Шид и у року од седам дана документ објавила на званичној веб страници Општине.

Консултације као континуирана активност у процесу израде плана развоја

Општина Шид је на почетку процеса, у фази припреме и организације процеса, заједно са календаром активности и одабиром учесника консултација, дефинисала и план консултација. У консултацијама су, током целог процеса израде, учествовала следећа тела:

⇒ Координациони тим

Координациони тим општине Шид чинило је девет представника, од чега осам представника локалне самоуправе и један представник туристичке организације. Координатор координационог тима је била помоћница председника за економски развој, која је у процесу израде плана развоја била задужена за административно-технички део, управљање целокупним процесом израде, одржавајући везу између координационог тима и тематских радних група (организација састанака, консултације, организација и подела материјала и сл). Координациони тим је током процеса израде плана развоја био задужен за следеће активности: организивање и координирање свим активностима у вези са израдом Плана развоја, надзор над радом тематских радних група и партнерског форума, разматрање и давање сагласности на предлоге тематских радних група за садржину Плана развоја (преглед и анализа стања, приоритети, циљеви, мере), осигуравање и заступање интереса Општине и пружање информација јавности у процесу израде Плана развоја, а нарочито у сарадњи са Партнерским форумом, информисање Већа и Скупштине општине о процесу израде Плана развоја и давање инструкција тематским радним групама у складу са ставовима Већа и Скупштине.

⇒ Тематске радне групе

У консултације су биле укључене три тематске радне групе и то: група за економски развој сачињена од шест чланова, од чега пет из приватног сектора, и директорка туристичке организације (координар – шеф одсека за локални економски развој); група за друштвени развој сачињена од 5 чланова представника установа културе, здравства, социјалне заштите, предшколског васпитања (координатор – руководилац Одељења за друштвене делатности); група за инфраструктуру, заштиту животне средине и комуналне делатности сачињена од 6 чланова представника ЈКП, завода за урбанизам, НП Фрушка гора и цивилног сектора (координатор – Руководилац Одељења за урбанизам, комунално-стамбене и имовинско-правне послове).

⇒ Партнерски форум

Шире консултативно тело (Партнерски форум) било је укључено у каснијим фазама процеса израде плана развоја општине Шид, у фази финализације анализа стања по областима, као и у фази нацрта плана развоја (радна верзија пре организовања јавне расправе). Партнерски форум је обухватио представнике тематских радних група, али и додатне актере који нису учествовали у раду тематских група.

У процесу израде плана развоја, општина Шид је консултације спроводила континуирано, кроз све фазе процеса.

Решења о формирању координационог тела и тематских радних група, као и матрица стејкхолдера у оквиру које су дефинисани представници партнерског форума, објављени су на званичној веб страници општине Шид у оквиру банера ”План развоја општине Шид 2022-2028.”

На самом крају процеса, општина је у трајању од 20 дана спровела јавну расправу у вези са Нацртом плана развоја општине Шид 2022 – 2028.

2. Преглед и анализа постојећег стања

Општина Шид се налази у југозападном делу Аутономне Покрајине Војводине, у Сремском округу, на тромеђи Републике Србије, Републике Хрватске и Републике Српске. Подручје општине обухвата територију од 687km^2, а чине је деветнаест насељених места:Адашевци, Бачинци, Батровци, Беркасово, Бингула, Вашица, Вишњићево, Гибарац, Ердевик, Бикић До, Илинци, Јамена, Кукујевци, Љуба, Моловин, Моровић, Привина Глава, Сот и Шид. Општину одикује веома **повољан географски положај**, на удаљености око 78 km од Новог Сада и око 110 km од Београда.

Територија општине Шид насељавана је још у доба праисторије. Прва насеља су подизана на оним местима где је било, пре свега воде, а затим и осталих животних потреба. Једно од познатијих насеља обалског типа била је Градина, на левој обали реке Босут. Градина представља врло импресиван археолошки локалитет с комплексним културним инвентаром од неолита. Римљани су, такође, оставили значајан траг на овим просторима. Преко територије општине Шид пролазили су веома значајни путеви које су Римљани градили из војно-стратешких разлога. Бројни археолошки налази на територији Општине, попут сребрног новца, делова коњичке опреме, златне кациге итд, сведоче о постојању римских насеобина. После Римљана долазе Хуни, Германи и Авари који ће владати Сремом нешто дуже од два века. Заједно са Аварима у ове крајеве долазе и Словени који су се најдуже задржали на овом простору, до данашњег дана. Почетком 18. века оснива се војна граница, замишљена као брана од упада Турака. Граница се налазила дуж река: Саве, Дунава, Тисе и Мориша. Први, а нарочито Други светски рат, оставили су дубоке трагове на територији општине Шид. Споменици и спомен обележја у свим насељеним местима сведоци су историје овог краја.

У општини Шид према последњим подацима из 2020. године живи **30.643 становника**, а просечна густина насељености је **45 становника на km^2**.

Демографија

Резултати пописа из 2011. године, као и процене у наредним годинама, указују на **присуство неповољних демографских појава** са којима се већ деценијама суочавају готово све општине у Републици Србији. Оно што се одмах уочава јесте смањење укупног броја становника, природна депопулација, негативан миграциони салдо и старење популације.
Посматрајући период од 1961. године па до данас, број становника је смањен за 18,07%, односно са 37.403 становника на 30.643, односно општина је изгубила 6.760 становника у том периоду)[6].

Општину Шид карактерише **негативна стопа природног прираштаја,** која у 2019. години износи -9,37 промила, што је неповољније када податак посматрамо у односу на стопу националног нивоа, али и неповољније у односу на Сремску област којој Општина припада.

[6] Витална статистика, РЗС

Када је реч о индексу старења, као процентуалном учешћу особа старих 60 и више година према становништву млађем од 20 година, општина Шид бележи веома **високу вредност индекса старења** од 155,8 индексних поена.

Посматрајући старосну структуру становништва општине Шид, уочавамо да удео старијег становништва 65 и више година као проценат укупног становништва износи **19,9%**. Радно способно становништво чини удео од **66,8%**, док удео младих у укупном становништву посматраног подручја износи **16,5%**. Удео старијег становништва у укупном становништву општине Шид се током анализираних година повећава (2017-2019), док се удео младих у укупном становништву смањује из године у годину. Учешће радно способног становништва се такође смањује кроз посматране године.

Када је реч о миграционом салду становништва, које представља разлику броја досељеног и броја одсељеног становништва, на нивоу општине Шид остварен је **негативан миграциони салдо** од -93 у 2019. години, што је показатељ смањења броја становника на територији Општине.

Из горе наведених података може се извести закључак да су два посебно изражена демографска процеса у општини Шид, **процес укупне депопулације** и **процес демографског старења** становништва. Наведени процеси представљају два најзначајнија демографска проблема, која имају изразито неповољан утицај на све сфере друштвено-економског живота, и у великој мери представљају ограничавајући фактор развоја подручја. Демографски проблеми са којима се општина Шид суочава, одражавају се на систем образовања, здравствени систем, затим на тржишта рада, као и све друге поре друштва, а смањење радног контигента становништва онемогућава економски напредак и развој заједнице.

Организациона структура Општине

У оквиру Општинске управе образују се унутрашње организационе јединице за вршење сродних послова и Кабинет председника општине као посебна организациона јединица. Основна унутрашња организациона јединица је одељење. Ако природа и обим послова налажу, унутар основних унутрашњих организационих јединица ради обједињавања истих или сличних послова (управни, стручни, развојни и други), који су међусобно повезани, те ради успешнијег извршавања послова из одређеног делокруга, могу се образовати уже организационе јединице: одсеци, а унутар одсека и засебне службе. Основне организационе јединице су: Одељење за општу управу, Одељење за друштвене делатности, Одељење за финансије, Одељење за локалну пореску администрацију, Одељење за инспекцијске послове, Одељење за урбанизам, комунално стамбене и имовинско правне послове и Одељење за скупштинске и правно стручне послове. У Општини Шид, у оквиру организационе структуре, као јединствена стручна служба постоји Служба буџетске инспекције, која врши послове буџетске инспекције на директним и индиректним корисницима средстава буџета локалне власти, у складу са Законом о буџетском систему.

Финансијски показатељи Општине

Општина Шид има **степен самофинансирања 63,1%**, што указује да има просечну финансијску самосталност и одрживост (способност да се финансира из изворних и уступљених прихода). Ако се посматрају неке сличне, упоредиве општине (Регион Војводине,

20.000 - 40.000 становника, III група развијености ЈЛС према Уредби), општина Шид има просечну финансијску самосталност (Ковин: 64,2% Жабаљ: 63,7% Оџаци: 64,4%).

Изворни и уступљени приходи показују тренд раста у периоду 2017 – 2019. и у 2019. години износе 692.493.000 РСД. Укупни приходи по становнику општине Шид такође бележе тренд раста у посматраном периоду и у 2019. години износе 35.318 РСД по становнику.

Природни ресурси

На подручју општине Шид најзначајније природне потенцијале чине **пољопривредно земљиште, водене површине и површине под шумом**. Северним делом територије општине протеже се Фрушка гора, због чега општина Шид има значајно мање пољопривредних површина у односу на просек АПВ. Најзаступљенији тип земљишта је чернозем, затим ливадска црница. Изузимајући чернозем и ливадске црнице, тачније поједине њихове типове, доста земљишта је врло скромне продуктивности. Укупно расположиво пољопривредно земљиште на територији општине Шид је 37.056 хектара (попис 2012.), односно 53, 95% укупно површине Општине, што је значајно мање у односу на већину општина на територији Војводине. Од укупно расположивог пољопривредног земљишта, за пољопривредне активности користи се чак **98,79%**. Подручје општине Шид има и традицију виноградарства, а подручје насеља Ердевик посебно је познато по квалитетном грожђу и врхунским винима. Природни услови (јужна подгорина Фрушке горе и лесна зараван) омогућавају бављење виноградарством, али оно свакако нема значај какав је имало некад. Што се тиче вода, највећи значај на подручју општине Шид имају реке Сава и Босут. Сава прима скоро све површинске и подземне воде са њене територије, док је Босут најдужи водоток у Општини. Површина општине Шид под шумом је **31,2%**, а овај проценат је изузетно висок у односу на просек локалних самоуправа на територији АП Војводине, и исто тако се налази у просеку Републике Србије где исти износи 31,1% (извор: РЗС). Укупни **потенцијали биомасе** (за индустријску прераду и енергију) у општини Шид износе 112.743 m3, од чега само за енергију 83.216 m3. Најзначајнији потенцијали биомасе за енергију су потенцијали из шума (огревно дрво и дрвни остаци након сече) са учешћем од 83,19%. Друге по значају представљају потенцијали биомасе изван шума, са учешћем од 8,25%. Потенцијали биомасе, који настају у дрвној индустрији у форми крупних и ситних остатака и пиљевине, учествују са 7% у укупним потенцијалима. Од осталих потенцијала издвајају се произведена дрвна горива (брикет) са учешћем од 1,56%. Значајан потенцијал представљају и ресурси за добијање **геотермалне енергије**, као једног од најповољнијих видова алтернативних - обновљивих врста енергије, поред енергије ветра, сунца и биоенергије. Због природних геолошких фактора општине Шид, хидротермална енергија на овом простору има велике потенцијале и може да одигра важну улогу, како у повећању снабдевања-допуњавања корисном енергијом, која је прихватљива за привреду, пољопривреду, становништво, тако и за очување животне средине. Хидротермално-минералне воде имају велике потенцијале, а могућности ових вода су велике: агрикултура, аквакултура, грејање и топлификација, топлота за индустријске потребе, сушење житарица и другог биља, стаклене баште, рекреација и спорт, бање, итд. Неке од локација, где су потврђена налазишта и појаве хидротемалних минералних вода температуре и до 65°C су насеља Адашевци, Батровци, Вишњићево, Јамена, Кукујевци, Моровић, Илинци и Ердевик, где се налази карсно врело познато још од времена Римљана, као бањско лечилиште.

Животна средина и комунална инфраструктура

Општину Шид, када је у питању комунална инфраструктура, одликује **висок степен прикључености домаћинстава на водоводну мрежу, као и недовољна изграђеност и прикљученост на канализациону мрежу**. На водоводну мрежу у 2019. години у општини Шид прикључено је 11.900 домаћинстава односно 96,5% домаћинстава. Укупна дужина водоводне мреже Општине износи 223 km. Водоводна мрежа општине Шид је стара и дотрајала и захтева комплетну реконструкцију. Водоснабдевање на територије Републике Србије се реализује кроз 18 регионалних система за снабдевање водом, а општина Шид припада новосадском регионалном систему[7]. Комплетна водоводна инфраструктура је у надлежности ЈКП „Водовод“ Шид. Резултати физичко-хемијског испитивања узорака воде за пиће из градских јавних водовода у Републици Србији у 2020. години показују да 13 или 8,3% водовода има самофизичко-хемијску неисправност у више од 20% испитиваних узорака годишње. Управо такав водовод је и водовод општине Шид, чији проценат физичко-хемијске неисправности износи 83,6%[8].

Проценат прикључених домаћинстава на канализациону мрежу расте током посматраног периода (2015 – 2019) и у 2019. години износи 51,7% прикључених од укупног броја домаћинстава на територији Општине. Укупан број прикључених домаћинстава на канализациону мрежу износи 6.374 домаћинства, док је укупна дужина канализационе мреже 67 km.
Издвајања из локалног буџета за Програм 6 - Заштита животне средине, износе у просеку 0,46% од укупног буџета Општине, што је значајно испод просека (2,83%[9]) и што указује да општина Шид не издваја довољно средстава за активности везане за очување животне средине у односу на остале општине. Према Националној стратегији за управљање отпадом, општина Шид припада Регионалном центру за управљање отпадом “Срем-Мачва”. Градска депонија у Шиду налази се западно од насеља на удаљности од око 1.500 метара, а на површини од око 7 хектара. Опремљеност односно инфраструктура депоније је скромна: постоји рампа на улазу депоније, чуварска служба, кућица, ограда око депоније, један булдожер за равнање терена и један утоваривач за узгртање смећа. Депонија има веома негативни утицај на околину, пре свега проблем представља прашина коју ветар подиже са површине депоније и непријатни мириси који се шире, затим опасност од пожара, експлозије итд.

Саобраћајна инфраструктура

Густина путева се није значајно мењала на територији општине Шид и спада у **мање густине путева** у панелу локалних самоуправа са којима је општина Шид, по овом показатељу, упоређена.
У домену инфраструктуре друмског саобраћаја егзистирају путеви различитог хијерахијског нивоа који својом изграђеношћу омогућавају вршење путничког и робног превоза унутар општинског простора али и окружења и субрегионалног повезивања. Путну мрежу општине Шид чини 172,71 km путева различитог нивоа и квалитета. На простору општине Шид имамо 8,84 km државних путева I реда, 85 km државних путева II реда и 78,85 km општинских путева, од чега је 88,7% путева са савременим коловозом. Неки од важнијих путних праваца који

[7]Стратегија водоснабдевања и заштите вода у АПВ 2009
[8]Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”
[9]СКГО је израдио за 2021. буџетску годину просек на основу узорка од 20 ЈЛС на територији РС

пресецају територију општине Шид су свакако аутопут Е-79, затим Магистрални путни правац М 18.1 и Магистрални путни правац М 18, као и државни путеви другог реда Р 103 и Р 128.

Друштвени развој

Предшколско васпитање

Посматрајући предшколско васпитање, обухват деце јасленог узраста је веома низак, док је обухват деце вртићког узраста (3+) изненађујуће висок. Обухват деце јасленог узраста на нивоу општине Шид је око **18,8%** у 2019. години, што је ниже у поређењу са просеком Републике Србије и Сремске области. Обухват деце вртићког узраста у истој години износи **82,3%** и значајно је виши, не само од просека области и од просека Републике, већ се може рећи да се приближава ЕУ вредностима. Обухват деце предшколско-припремним програмом је **90,8%** код девојчица и **92%** код дечака. Подаци показују да су, упркос високом обухвату, капацитети предшколских установа недовољни. На територији општине Шид предшколско васпитање се одвија у оквиру једне ПУ "Јелица Станивуковић Шиља" и укупно 22 објеката. Стање већине објеката не задовоља основне услове и стандарде за пружање услуга квалитетног предшколског образовања и васпитања. Објекти су најчешће преуређене ненаменске просторије које не задовољавају капацитет деце, **због чега се групе формирају преко норматива.**

Образовање

Када је реч о основном образовању, оно се одвија у **5 матичних школа** и **14 подручних одељења** које су у релативно солидном стању, када је реч и о опремљености и условима за одвијање наставе. Две матичне школе се налазе у градском насељу, док се преостале матичне школе и подручна одељења налазе у ванградским насељима. У свим објектима је пожељно улагање, када је реч о инвестицијама и санацијама као што су инсталације, кровови, столарија итд. На подручју Општине постоји једна музичка школа као и основна школа за образовање и васпитање ученика са сметњама у интелектуалном развоју, као и деце са комбинованим и вишеструким сметњама у развоју са територије општине Шид. Општина Шид је, када се посматра нето стопа обухвата основним образовањем[10], испод просека и Републике Србије (93,9%), али и Сремског округа (94,7%). Стопа одустајања од школовању у основном образовању у општини Шид износи 1,3% и виша је у односу на национални и у односу на ниво области.

Што се тиче средњег образовања, на територији Општине постоје **две средње школе**, Гимназија "Сава Шумановић" и Техничка школа " Никола Тесла". Стање средњошколских објеката је задовољавајуће. Када је у питању гимназија, разликујемо следеће четворогодишње образовне профиле: општи смер, друштвено-језички смер и смер економски техничар, док техничка школа обухвата различите трогодишње и четворогодишње профиле попут: трговца, бравара, аутомеханичара, пољопривредног техничара и електротехничара рачунара. Деца са територије општине Шид уписују средње школе и на територији општине Сремска Митровица, као што су медицинска, музичка, прехрамбено-шумарска и хемијска школа, као и школа за средње специјално образовање у Сремској Митровици, из разлога што такве средње школе и образовни профили не постоје на њеној територији. Стопа одустајања од школовања

[10]Статистика образовања, РЗС (2019. година)

у средњем образовању у општини Шид у 2019. години износи – 2,3% и повољнија је у односу на Сремску област и Републику Србију.

У општини Шид је неповољна образовна структура, јер свега 3,4% и 5,1% становника (15+) има више односно високо образовање, док 27% становника (15+) има само основно образовање. Неписмено је око 1,41% укупне популације општине. Највише неписмених је у категорији жена старијих од 65 година. По попису из 2011., на територији Републике Србије било је неписмено 3,5% укупног становништва старијег од 10 година, док је тај податак на нивоу Сремске области 1,78%. Изузетно је **велика компјутерска неписменост** становништва, чак 60,1% жена и 54,1% мушкараца је комјутерски неписмено.

Социјална заштита

На подручју општине Шид констатује се релативно **висок обухват корисника новчане социјалне помоћи** (НСП) - 4,5%, посматрајући га у односу на просек Републике Србије и Сремске области, где је далеко нижи: 3,1%, односно 3,6%. Број корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР као % укупног броја становника износи **12,6%**, што је већи обухват у поређењу са РС (10,3%) и области (10,4%). Када је реч о корисницима дечијег додатка 0-17, њихов удео у укупној популацији износи **28,6%**, што је такође већи обухват него на нивоу области (14,9%) и Републике (17,75%). Развијеност услуга социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе је на солидном нивоу. У последње три године успешно се спроводе две услуге социјалне заштите у сарадњи установе Центра за социјални рад са приватним и цивилним сектором - **лични пратилац и помоћ у кући за старије и одрасле**. Анализирана ситуација дефинисала је потребу за увођењем нове услуге за децу и стара лица која би била омогућена уколико се за то определи нови објекат (изградња новог или прилагођавање намени постојећег простора). **Потреба за новим услугама** расте, због чега постојећим капацитететима не може да се одговори на такве захтеве.

Култура

Општина Шид располаже **богатим културно-историјским наслеђем** о чему сведоче многа покретна и непокретна културна добра. Богато културно наслеђе представља њену велику вредност и издваја је као средину која је изнедрила великане и легате српског уметничког стваралаштва попут сликара Саве Шумановића, Илије Башичевића Босиља и просветитеља Симеона Пишчевића. Данас, поноси се са установама културе и манифестацијама којима слави њихов лик и дело, а то су Галерија слика „Саве Шумановић“, Музеј наивне уметности „Илијанум“ и Народна библиотека „Симеон Пишчевић“. Поред набројаних, постоји и значајан број осталих установа културе, као и велики број удружења, културних друштава и књижевних клубова. Значајну улогу у културном животу општине преузео је Културно-образовни центар (КОЦ), који дуги низ година успешно организује мноштво манифестација, као што су Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића“, „Вишњићеви дани“ и друге. Велики број традиционалних манифестација се организује на територији општине Шид током целе године. Према томе, богат културни потенцијал определио је културу као један од приоритетних праваца у наредном планском периоду.

Економски развој

Општина Шид има низак ниво запослености. Стопа запослености је у 2019. години износила **26%**, што је испод просека у поређењу са другим упоредивим општинама.

На дан 30.11.2021.године, према незваничним подацима Републичког фонда за здравствено осигурање, Филијале за Сремски округ, испостава Шид, број активних осигураника по основама осигурања и запослених је износио 8578, док је према Статистици запослености и зарада, Шид имао у 2020. години 8206 запослених лица према општини пребивалишта. Запослених у привредном друштву, код предузетника је било 6851. Број запослених као % становништва старости (15+) је у посматраном периоду растао по просечној годишњој стопи од 0,46%. Од укупног броја запослених, чак 75% је у правним лицима. **Највећи број запослених на територији општине Шид је у сектору прерађивачке индустрије**. У 2019. години је у сектору прерађивачке индустрије било запослено 27,6% радника, што указује на изузетан значај ове делатности на територији општине. Након прерађивачке индустрије, значајан број запослених је и у сектору трговине на велико и мало и поправци моторних возила, 13,7%.

Према подацима Националне службе за запошљавање укупан број регистрованих незапослених лица у октобру 2021. години је износио 1885. **Удео незапослених жена у укупном броју незапослених је 54,7%**, док је **удео младих у укупном броју незапослених 19%.** Према старосној структури, највише незапослених је међу старосном групом од 55-59 година, на евиденцији чак 241 лице. Иста старосна група преовлађује на територији Сремске области (50%), као и на нивоу Републике Србије (53%). Удео неквалификованог незапосленог становништва у укупном броју незапосленог становништва на територији општине Шид износи 35%, док је удео неквалификованих, полуквалификованих (приучених) и са нижом стручном спремом у укупном броју незапосленог становништва 40%. Удео три најниже квалификационе групе у укупној незапослености на нивоу Републике Србије је 31,6%, док је у Сремској области 40,67%. Иако овај показатељ има нешто већу вредност на територији општине Шид, у питању су мала одступања, те се не може говорити о алармантној ситуацији, нарочито ако се пореде подаци из других, упоредивих, општина. Карактеристика незапослености у општини Шид је висок удео дугорочно незапослених лица од укупног броја незапослених који износи чак 65,4%.

Када је реч о просечним нето зарадама без пореза и доприноса, на територији општине Шид, у периоду од 2018. до 2020. године износ је у просеку 49.248,00[11] динара.

Привредна друштва и предузетништво

У отежаним економским условима, секторска концентрација МСПП не мења се значајно током година: доминира концентрација у неразмењивим секторима, при чему свако треће предузеће или предузетник из МСПП послује у области трговине на велико и мало, за којима следе услуге и занатске делатности.У структури МСПП, прерађивачка индустрија је недовољно развијена. МСПП општине Шид недовољно су окренути извозу.
Укупан број предузетничких радњи на територији општине Шид у децембру 2021. године је 818, а њихова структура приказана је графиконом 1.

[11] http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/

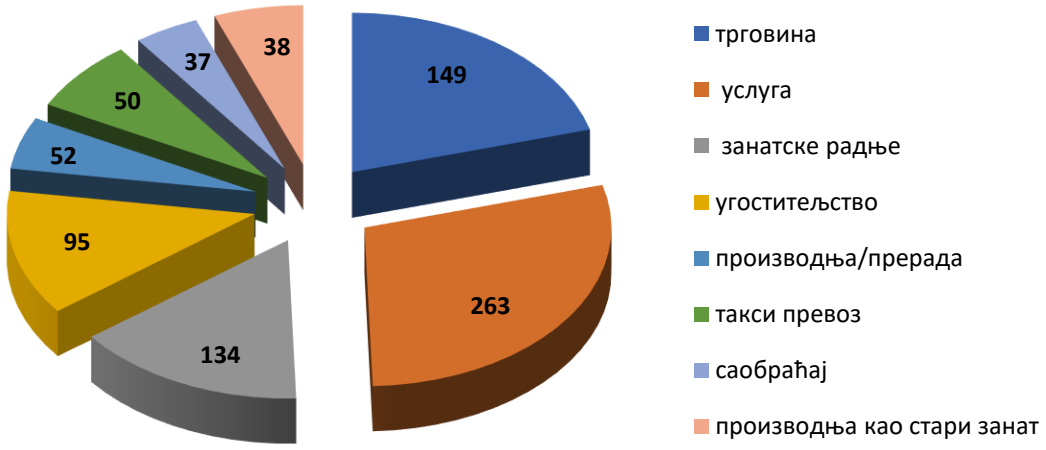

Графикон 1.

Од привредних грана, на територији општине Шид, међу предузетницима, најзаступљеније су **услужне делатности**. На другом месту је трговина на мало прехрамбеним и непрехрамбеним производима. Трговина на велико је веома мало заступљена у пословању предузетничких радњи.

Један од најразвијенијих сектора привреде на територији општине Шид је сектор услуга. Овом сектору углавном припадају личне услужне делатности као што су фризерски салони, док је већи број предузетничких радњи регистрован за обављање рачуноводствених и књиговодствених послова и осталих административних услуга, а мањи број је регистрован за обављање поправки предмета за личну употребу.

Занатске делатности на територији општине Шид углавном су усмерене на одржавање и поправку моторних возила и грађевинске радове.

У угоститељском сектору јавља се недостатак у погледу пружања услуга смештаја за краћи и дужи боравак посетилаца, док до изражаја долазе угоститељски објекти који пружају само услуге послуживања пића (барови).

Производне и прерађивачке делатности углавном су усмерене на производњу грађевинских елемената и столарије, производњу и обраду производа од метала, пластике и производа од дрвета. Са друге стране, превоз путника и друмски превоз терета веома су развијени.

Делатности сврстане у производњу као стари занати већим делом припадају сектору Прерађивачке индустрије и односе се на производњу прехрамбених производа као што су хлеб, пециво, месо и месне прерађевине, а мањим делом на производњу непрехрамбених производа као што су одевни предмети, прерада дрвета и производа од дрвета, плуте, сламе и прућа.

Друштво са ограниченом одговорношћу је најчешћа правна форма привредних друштава на територији општине Шид. Мањи број привредних друштава регистровано је у правној форми задруге и таква предузећа се баве искључиво делатностима из области пољопривреде. На територији општине Шид, према последњој анализи, активно је 295 привредних друштава. Графиконом 2. представљена је структура привредних друштава према делатностима.

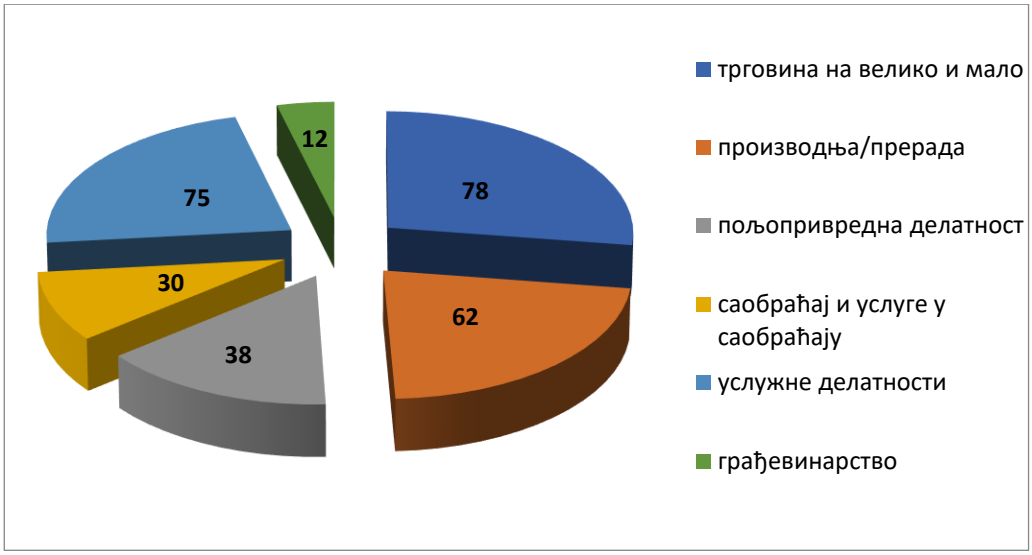

Графикон 2.

Иако се последњих година све већа пажња поклања женском предузетништву, на руководећим позицијама и у улози власника и оснивача предузећа и даље су најчешће мушкарци. Жена има највише међу предузетницима и најчешће се баве услужним делатностима, као што су нега и рекреација, интелектуалне и здравствене услуге.
Квалитет производа и услуга који пружају МСПП на територији општине Шид су на високом нивоу, а проблеми се најчешће налазе у наплати потраживања, за којим следе расположива средства и стабилност, тржишна конкурентност и потражња за њиховим производима и услугама.
Дуги периоди наплате, а кратки рокови за измиривање обавеза и даље представљају један од најчешћих финансијских проблема пословања, посебно за мање привредне субјекте.
Учешће домаћег тржишта у укупном пласману и набавци производа и услуга је доминантно. Веома мали број привредних друштава са територије општине Шид бави се извозним и увозним пословима.
Географски положај општине, развијена инфраструктура и демографска структура становништва, могу значајно допринети развоју и унапређењу МСПП на територији општине Шид, што би, уз позитивне законске прописе и координисану подршку на свим нивоима, допринело стварању динамичног, конкурентног и извозно оријентисаног сектора малих и средњих предузећа и предузетништва.

Пољопривреда

Пољопривредно земљиште на подручју Општине је доброг квалитета, које уз континенталну климу и значајне водне ресурсе представља изузетан ресурс за развој пољопривреде. Укупно расположиво пољопривредно земљиште на територији општине Шид је 37.056 хектара (попис 2012.), односно 53,95% укупно површине општине, што је значајно мање у односу на већину општина на територији Војводине, међутим искоришћеност расположивог земљишта општине је изузетно значајна и износи око 99%. Северним делом територије општине протеже се Фрушка гора, и то је главни разлог због чега општина Шид има значајно мање пољопривредних површина у односу на просек АПВ.

Укупна јавна улагања општине за пољопривреду и рурални развој (програм 5) износе у просеку **3,23%** (узета у обзир реализација 2018, 2019, 2020) од укупних расхода, што је изнад просека (0,61%) и што указује да **општина Шид пољопривреду сматра значајним развојним сектором**. Како се пољопривреда сматра веома битном привредном активношћу на територији општине Шид, од огромног значаја је добро постављена одговорност у оквиру организационе структуре Општине за ову област. За област пољопривреде и руралног развоја у општини Шид задужено је Одељење за финансије, тачније у оквиру истог, **Канцеларија за пољопривреду**. Када је реч о саветодавним услугама и помоћи, пољопривредници општине Шид се обраћају директно службеницима у Канцеларији за пољопривреду и Услужном центру општине Шид.

Запосленост у пољопривреди, као и обим и структура радне снаге пољопривредних газдинстава, спадају у факторе од пресудног утицаја на динамику структурних промена у пољопривреди и њен укупни развој. Велики број чланова породице који обављају пољопривредне активности на породичном газдинству указује на значајну количину неформалног рада који се ангажује у пољопривреди. Број пољопривредних газдинстава на територији општине Шид је 3.440, што је значајно мање у односу на 2012. годину. Од укупног броја носилаца породичног газдинства, **само 17% су жене**. На територији општине Шид, **тренутно је активно велики број задруга и пољопривредних удружења**. Унапређењем и развојем земљорадничких задруга и њихових делатности остварују се шири економски, социјални и општи друштвени интереси, попут унапређења пољопривредне производње, повећања запошљавања у сеоским срединама, стимулисања младих људи за останак на селу, очувања животне средине, као и других аспеката живота у руралним срединама.

Туризам

Поред пољопривреде и прерађивачке индустрије, као окоснице привредног развоја општине, туризам може представљати развојну шансу. Значајни природни и културни ресурси дају добре могућности да се, поред приоритетних сектора, развије и туризам и обезбеди додатни приход локалном становништву, али и инвестиције. На подручју општине Шид регистрована је Туристичка организација, која покрива целокупно подручје општине и обавља послове планирања, координације, умрежавања и сарадње између привредних и других субјеката у туризму. Поред туристичке организације, у туристичку политику су укључена удружења жена са територије општине, Културно образовни центар Шид и бројна друга удружења грађана у различитим сферама деловања, а који на директан или индиректан начин утичу на туризам општине.

Посматрано подручје посебно је интересантно са географског и природног аспекта. То је место где се јужни обронци Фрушке горе благо спуштају у непрегледну равницу, те је овај део богат засадима винове лозе. Пресецају га три речна тока: Босут, Студва и Сава, а језера Брује, Мохарач и Сот са својом богатом флором и фауном додатно оплемењују подручје. Излетиште Липовача, које припада Националном парку Фрушка гора, проглашена је од стране Кампинг асоцијације Србије за једну од најатрактивнијих локација за развој кампинг туризма. Поред риболова, туристички потенцијал подручја који такође није искоришћен у довољној мери јесте лов, а од значаја за развој овог вида туризма наводе се ловишта Ворово и ВУ Моровић. Велику могућност и потенцијал у руралним срединама представља и развој сеоског туризма који је тренутно у зачетку. Подручје је богато и археолошким локалитетима,бројним културно-

историјским споменицима и манастирима. Такође, неизоставно је напоменути туристички и привредни значај манифестација које су из године у годину бројније, а бележи се и константан пораст броја посетилаца.
Такође, ТОШ обавља и активности информисања и промоције туристичких ресурса и потенцијала. Поред туристичке организације, туризмом се на подручју бави и Удружење жена „Вишњићево“, које је задужено за одржавање и представљање етно поставке „Филип Вишњић“, Културно образовни центар Шид, који учествује у реализацији манифестација на подручју и Удружење давалаца туристичких услуга (УДТУ).

Посматрано подручје одликује богата и изузетно лепа природа са великим бројем река и језера, а као најзначајнији туристички потенцијал овог подручја наводи се **Национални парк Фрушка гора**. Липовача на Фрушкој гори проглашена је од стране Кампинг асоцијације Србије за једну од најатрактивнијих локација за развој кампинг туризма. Поред риболова, туристички потенцијал подручја који такође није искоришћен у довољној мери јесте лов, а од значаја за развој овог вида туризма наводе се ловишта Ворово и ВУ Моровић. Подручје је богато и археолошким локалитетима и бројним културно-историјским споменицима.

Сремску област посетило је 2019. године укупно 84.134 туриста, од чега 50.327 домаћих и 33.807 страних. Највише посета Сремске области, око 37% укупног броја посетилаца, имала је општина Ириг (Бања Врдник), док су Шид, Пећинци и Инђија имали најмањи број посетилаца. Према подацима о запослености по секторима, у сектору услуга смештаја и исхране запослено је у последњих пар година у просеку 2,5% укупног броја запослених[12], што говори о **не тако великом утицају туризма на приходе локалног становништва упркос великом туристичком потенцијалу**.

На састанцима радних група које су одржане у току прве фазе партиципативног процеса, дефинисана је SWOT матрица као један од најзначајнијих алата дефинисања фактора који имају утицај на развој заједнице. Дефинисана SWOT матрица представља значајан алат за разумевање стања на подручју, у свим областима, као и алат за доношење одлука. У наредној табели представљена је SWOT матрица, која је дефинисана брејнсторминг методом током радних састанака.

SWOT матрица

Снаге	Слабости
• Пољопривреда и прерађивачка индустрија • Обрадиво пољопривредно земљиште (висока искоришћеност) • Идеални услови за развој воћарства и виноградарства • Индустријска зона уз аутопут Е-70 • Близина аутопута Е-70 и границе са Хрватском и ЕУ • Европски железнички коридор 10 • Три гранична прелаза на територији општине	• Раст стопе укупне зависности становништва • Ниска запосленост • Негативна годишња стопа раста увоза и извоза • Раст морталитета, пад наталитета • Негативан природни прираштај • Висок индекс старења • Негативан миграциони салдо • Недовољно капацитета у ПУ • Велики број корисника НСП, услуга социјалне заштите и дечијег додатка

[12]Аналитички сервис ЈЛС

• Повољан географски и саобраћајни положај • Природни и културни ресурси • Висок обухват деце предшколским васпитањем • Довољан број основних школа • Велики број активних културних и спортских удружења • Добро стање спортских објеката и добри услови за развој спорта • Висока прикљученост домаћинстава на водоводну мрежу • Заштићена подручја на територији Општине • Висок проценат пошумљености • Завршен процес гасификације општине • Три манастира на територији општине • Развијен манифестациони туризам • Задужбине Саве Шумановића и Илије Башичевића Босиља • Богатство термалних извора	• Висок проценат дугорочно незапослених лица • Недовољна прикљученост на канализациону мрежу, само насеље Шид има изграђену канализацију • Не постоји пречистач отпадних вода • Не постоји изграђен систем атмосферске канализације • 3/4 домаћинстава користи индивидуалне уређаје за грејање на угаљ и дрва • Квалитет воде за пиће није задовољавајућ (физичко-хемијска и микробиолошка), али је вода безбедна за употребу • Лоше стање водоводне дистрибутивне мреже • Неадекватан систем за управљање отпадом • Велик број дивљих депонија • Проблем теретног саобраћаја кроз Адашевце и Шид због недостатка обилазнице • Лоше стање регионалне и локалне путне инфраструктуре • Недовољно бициклистичких стаза и угрожена безбедност бициклиста • Спортска хала нема грејање • Дом здравља - санација, опремање, недостатак кадра и неадекватна едукација постојећег кадра • Позиција особа са инвалидитетом • Проблем палијативне медицинске услуге – јачање патронажне службе на селу
Шансе	**Претње**
• Привлачење инвестиција • Развој туризма • 3 brownfield локације • Стратегија развоја туризма РС 2016-2025, препознаје општину Шид као део туристичке дестинације ”Нови Сад, Фрушка гора и Сремски Карловци” • Близина НП „Фрушка гора“ • Неформално образовање – доступност различитих програма • ЕУ грантови (InterregIPACBC, ИПАРД, Дунавски транснационални програм)	• Одлив становништва • Наставак пандемије Ковид-19 • Економска криза као последица пандемије • Чекање на потписивање уговора са регионалном депонијом „Срем Мачва“ • Високи стандарди ЕУ (екологија, храна и сл.), због упитних капацитета за достизање/праћење • Лоше стање путне мреже државних путева

• Правилник о директној продаји (продаја на “кућном прагу”) • Потенцијал за унапређење развоја пољопривредне производње	• Велик део територије општине у зони заштите НП „Фрушка гора“

3. Визија

Општина Шид је економски развијена мултикултурална локална самоуправа, са богатом туристичком понудом, која својим грађанима гарантује социјалну сигурност и висок квалитет живота.

4. Приоритетни циљеви и мере

Табела 1. Приказ приоритетних циљева и мера по развојним приоритетима

Развојни правац	Приоритетени циљ	Мере
Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота	ПЦ 1 - До 2028. године свим становницима општине Шид обезбедити безбедну и приуштиву воду за пиће	Мера 1.1: Реконструкција комплетног дистрибутивног система за водоснабдевање Мера 1.2: Изградња фабрике воде Мера 1.3: Унапређење коришћења и очувања воде као ресурса Мера 1.4: Унапређење капацитета ЈКП „Водовод“ за одрживо управљање водоводном мрежом
	ПЦ 2 - Изграђена комплетна инфраструктура за прикупљање и пречишћавање отпадних вода и прецизно дефинисане локалне политике одрживог управљања отпадним водама	Мера 2.1: Изградња канализационе мреже Мера 2.2: Изградња система атмосферске канализације Мера 2.3: Изградња пречистача отпадних вода
	ПЦ 3 - До 2028. године општина Шид има изграђен и јавно	Мера 3.1: Управљање комуналним отпадом на територији општине Шид

	прихваћен систем одрживог управљања комуналним отпадом	Мера 3.2: Санација постојећих дивљих сметлишта Мера 3.3: Унапређење капацитета ЈКП за управљање комуналним отпадом Мера 3.4: Подизање свести становништва о значају одрживог управљања отпадом
	ПЦ 4 - До 2028. године општина Шид има савремену и безбедну саобраћајну инфраструктуру до свих насељених места и унутар њих	Мера 4.1: Рехабилитација локалних саобраћајница (општинских путева и улица у насељима) Мера 4.2. Реконструкција државних саобраћајница Мера 4.3: Измештање транзитног и теретног саобраћаја из насеља Шид Мера 4.4: Изградња бициклистичких стаза између насељених места
	ПЦ 5 - Унапређење енергетске ефикасности, одрживо коришћење обновљивих извора енергије и заштита животне средине	Мера 5.1: Изградња биоелектране и интензивније коришћење биомасе Мера 5.2: Унапређење енергетске ефикасности у објектима јавне намене Мера 5.3: Кампање за подизање еколошке свести
	ПЦ 6 – Инфраструктурно уређење гробља у свим насељеним местима	Мера 6.1: Реконструкција и/или изградња капела на гробљу у сваком насељеним местима Мера 6.1:Уређење гробља
Економски развој	ПЦ 7 - Стварање услова за повећање запослености и плата и достојанствен рад за све становнике општине	Мера 7.1: Инфраструктурно опремање радне зоне бр. 8 у КО Адашевци Мера 7.2: Унапређење услова за одрживо запослење младих људи кроз активне мере политике само/запошљавања
	ПЦ 8 - Унапређење услова за развој пољопривредних и прерађивачких активности	Мера 8.1: Мера подршке пољопривреди у циљу интензивирања примарне и секундарне пољопривредне производње Мера 8.2. Унапређење пољоприредне инфраструктуре Мера 8.3: Унапређење пољопривредне производње кроз соларно наводњавање Мера 8.4. Унапређење руралног развоја кроз подршку едукативне

		активности и програме сарадње и умрежавања
	ПЦ 9 - Стварање амбијента и предуслова за развој туризма	Мера 9.1: Унапређење и развој туристичких локалитета, изградња и адаптација туристичке инфраструктуре и супраструктуре Мера 9.2: Брендирање и промоција подручја Мера 9.3: Коришћење извора термоминералне воде у сврху развоја бањског туризма у општини Шид Мера 9.4: Повећање смештајних капацитета Мера 9.5: Едукација запослених у туризму и пружаоца услуга
Друштвени развој	ПЦ 10 - У општини Шид успостављен квалитетан образовни систем заснован на принципима инклузивности	Мера 10.1:Побољшање услова и квалитета предшколског васпитања Мера 10.2: Унапређење услова и квалитета основношколског образовања Мера 10.3: Пружање помоћи у доквалификацији, преквалификацији и целоживотном учењу
	ПЦ 11 - Повећање доступности и квалитета социјалних услуга у локалној заједници	Мера 11.1: Унапређење постојећих и увођење нових социјалних услуга на основу локалних потреба Мера 11.2: Инфраструктурно унапређење објеката за потребе корисника социјалне заштите Мера 11.3: Унапређење капацитета рада Центра за социјални рад
	ПЦ 12 - Унапређене капацитета главних носилаца културних активности у општини Шид за реализацију постојећих и креирање нових културних програма и садржаја	Мера 12.1: Осавремењавање услова рада носилаца културних активности у локалној заједници кроз опремање, санацију и реконструкцију објеката у којима се реализују културни садржаји Мера 12.2: Умрежавање, активирање и промоција културног наслеђа Мера 12.3: Заштита, конзервација и безбедно чување културних добара
	ПЦ 13 - Унапређење услова и квалитета примарне	Мера 13.1: Реконструисање, санирање и опремање објеката Дома здравља и сеоских амбуланти

	здравствене заштите у локалној заједници	Мера 13.2: Побољшање квалитета здравствених услуга
	ПЦ 14 - Развој нових и унапређење и афирмација постојећих локалних спортско-рекреативних капацитета	Мера 14.1: Рехабилитација спортско-рекреативне инфраструктуре и опремање спортских објеката у општини Мера 14.2: Финансирање годишњих и посебних програма у области спорта

Приоритетни циљ 1 - До 2028. године свим становницима општине Шид обезбедити безбедну и приуштиву воду за пиће

Водоснабдевање на територији општине Шид представља један од највећих и најизазовнијих инфраструктурних проблема. Снабдевање становништва водом се обавља путем градског водовода који је у надлежности ЈКП „Водовод“ Шид. Проценат домаћинстава прикључених на водоводну мрежу је 96,5%. Према извештају Завода за јавно здравље Сремска Митровица, вода из јавног водовода је по питању физичко-хемијских параметара била неисправна у 83,6% испитаних узорака, док је микробиолошка неисправност утврђена код 18% узорака. Физичко-хемијска анализа воде указује на неодговарајућу боју воде за пиће, али је она безбедна за употребу. **Водоводна мрежа је укупне дужине скоро 200 km и стара је преко 50 година и захтева комплетну реконструкцију**. Главни дистрибутивни цевовод од изворишта у Батровцима до Шида у дужини од 12 km захтева хитну реконструкцију (у претходном периоду је замењен 1km овог вода) и изграђена је нова водоводна мрежа у 5 насељених места које пре тога нису имали водовод. Бројни бунари и артешки извори су у протеклим годинама пресушили. На територији општине Шид **потребна је изградња фабрике воде, што представља посебан изазов јер је реч о инвестицији коју Општина не може самостално да финансира**. ЈКП „Водовод“ Шид има проблем недостатка квалификованих радника и техничке опремљености. За функцију 630 - Водоснабдевање се издваја износ буџетских средстава који је у 2020. години износио око 5,77%.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
Циљ 6 – Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све	Поглавље 20: Животна средина 27.4 Управљање водама
Подциљ 6.1. До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све.	

Подциљ 6.3. До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео	

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028. год.	Допринос показатељима ЦОР 6 – Агенда 2030
100% становника општине Шид има приступ безбедној и приуштивој води (Завод за јавно здравље Сремска Митровица)	100% становника општине Шид има приступ безбедној и приуштивој води (извор верификације: Завод за јавно здравље Сремска Митровица)	6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља (%)
ЈКП нема довољно техничких и кадровских капацитета за управљање водоводним системом	ЈКП има довољно техничких и кадровских капацитета за управљање новим водоводним системом	Мод. 6.б.1. Јединица локалне самоуправе поседује успостављене и оперативне политике и процедуре, а ЈКП комплетне техничке и кадровске капацитете за систем управљања пијаћом водом

Мера 1.1.	Реконструкција комплетног дистрибутивног система за водоснабдевање
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Мера реконтрукције комплетног дистрибутивног система за водоснабдевање даје директран допринос осигурању континуираног снабдевања безбедном и приуштивом водом за пиће, као и спречавању прекида у водоснабдевању.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Замена главног дистрибутивног вода од изворишта Батровци до насеља Шид • Реконструкција водоводне мреже у насељеним местима
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Водовод“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	380.000.000,00 дин.

Потенцијални извор финансирања	Екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми) и средства општине Шид

Мера 1.2.	Изградња фабрике воде
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Изградња фабрике воде је пројекат чија реализација директно доприноси достизању циља кроз обезбеђивање довољне количине воде високог квалитета и редовно водоснабдевање.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда студије изводљивости за изградњу фабрике воде • Израда пројектно-техничке документације • Изградња фабрике воде
Одговорна институција:	Општина Шид, ЈКП „Водовод“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере:	250.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања:	Екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми) и средства општине Шид

Мера 1.3.	Унапређење коришћења и очувања воде као ресурса
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Промотивно-едукативна мера кроз подизање свести и едукацију грађана у правду очувања воде као ресурса, директно доприноси остваривањеу приоритетног циља.	
Врста мере	Промотивно - едукативна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Промотивна кампања о важности очувања водних ресурса • Едукација грађана и пољопривредних произвођача о рационалном коришћењу воде
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Водовод“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	500.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, ЈКП „Водовод“ Шид, Покрајински секретаријат за пољопривреду, шумарство и

	водопривреду, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 1.4.	Унапређења капацитета ЈКП „Водовод“ за одрживо управљање водоводном мрежом
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Мера је институционално-управљачка са активностима у правцу подизања материјалних и нематеријалних капацитета ЈКП ”Водовод”, а у циљу унапређења квалитета пружања услуга.	
Врста мере	Институционално - управљачка мера
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Набавка нове опреме • Повећање броја запослених • Континуирана едукација запослених
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Водовод“
Процењена финансијска средства за спровођење мере	50.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, ЈКП „Водовод“, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Приоритетни циљ 2 - Изграђена комплетна инфраструктура за прикупљање и пречишћавање отпадних вода и прецизно дефинисане локалне политике одрживог управљања отпадним водама

Канализациона инфраструктура и управљање отпадним водама представља велики еколошки и безбедносни проблем за општину Шид. **Канализација је изграђена само у насељу Шид где је покривеност око 90%**. У осталим насељеним местима се евакуација отпадних вода врши преко непрописно изведених септичких јама, чиме се директно угрожава здравље људи. За управљање и изградњу канализационог система је задужен ЈКП „Водовод“. Систем атмосферске канализације је у јако лошем стању или не постоји и захтева велике инвестиције како би тај проблем био решен на адекватан начин. Пречистач отпадних вода такође не постоји, а пројектовање је у току. Према подацима РЗС током 2018. године на територији општине Шид генерисано је укупно 1.534.000 м3 отпадних вода.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ

Циљ 6 – Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све	Поглавље 20: Животна средина 27.4 Управљање водама
Подциљ 6.3. До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео	

Показатељи исхода (базни) – 2021 год.	Показатељи исхода (циљни) 2028. год.	Допринос показатељима ЦОР 6 – Агенда 2030
0 % отпадних вода се безбедно пречишћава (ЈКП)	80 % отпадних вода се безбедно пречишћава (Извор верификације: ЈКП)	6.3.1. Удео отпадних вода које се безбедно пречишћавају (%)

Мера 2.1.	Изградња канализационе мреже са пречистачем
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Изградњом канализационе мреже доприноси се одрживом управљању отпадним водама.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Изградња канализационе мреже у свим насељеним местима општине Шид
Одговорна институција	ЈЛС, ЈКП „Водовод“
Процењена финансијска средства за спровођење мер	30.000.000,00 евра
Потенцијални извор финансирања	Домаћи и инострани фондови (конкурси, пројекти), ЈЛС

Мера 2.2.	Изградња система атмосферске канализације
Начин на који мера доприноси остваривању приоритеног циља	

Изградњом и унапређењем система атмосферске канализације у свим насељеним местима општине Шид решава се проблем одвођења атмосферских вода и избегава загађење подземних вода, чиме се директно утиче на достизање приоритетног циља	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Изградња система мелиоративних канала
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	150.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања:	Покрајински секретаријат за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 2.3.	**Изградња пречистача отпадних вода**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Изградњом пречистача би се обезбедила инфраструктура за пречишћавање отпадних вода, трајно и одрживо управљање отпадним водама и позитивно би се утицало на заштиту животне средине.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Изградња пречистача отпадних вода и пет колектора за сакупљање воде са мрежом
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Водовод“
Процењена финансијска средства за спровођење мере	55.000.000,00 евра
Потенцијални извор финансирања	Екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Приоритетни циљ 3 - До 2028. године општина Шид има изграђен и јавно прихваћен систем одрживог управљања комуналним отпадом

На територији општине Шид постоји читав низ проблема када је у питању начин на који се врши управљање комуналним отпадом. **Градска депонија у Шиду налази се западно од насеља на удаљности од око 1.500 метара, а на површини од око 7 хектара**. Дневно депонована количина комуналног отпада износи 400 м3, што се некотролисано одлаже и свакодневно равна. Евидентан је велики број дивљих сметлишта, низак ниво еколошке свести грађана, не постоји ни једна санитарна депонија за одлагање комуналног отпада. На сметлиштима често долази до пожара, а посебно током летњег периода где се у једном делу насељеног места осети непријатан дим, а посебно у непосредној околини депоније. Постоји одлука о приступању регионалној депонији „Срем Мачва“, а уговор још није потписан јер не постоји техничка опремљеност како би се отпад могао адекватно отпремати. Не постоји систем сепарације отпада у домаћинствима. Постоје планови за санацију појединих дивљих депонија.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње	Поглавље 27: Животна средина и климатске промене
11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима	
12.5. До краја 2030. значајно смањити генерисање отпада тако што ће се спречавати или смањивати његово генерисање, односно тако што ће се отпад прерађивати и поново употребљавати.	

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.год.	Допринос показатељима ЦОР 11 и 12 – Агенда 2030
0% рециклирани 100% генерисани (ЈКП)	20% рециклирани 80% генерисани (Извор верификације: ЈКП)	11.6.1. Удео комуналног чврстог отпада који се редовно прикупља и који се на одговарајући начин одлаже у укупној количини генерисаног комуналног чврстог отпада (% рециклирања; генерисани
Тона рециклираног отпада: 0 (ЈКП)	Тона рециклираног отпада: 26.000 тона (Извор верификације: ЈКП)	12.5.1 Стопа рециклирања (тона рециклираног материјала)

Мера 3.1.	Управљање комуналним отпадом на територији општине Шид
Начин на који мера доприноси остваривању приоритеног циља Директан утицај мере у погледу правилног управљања отпадом и заштите животне средине.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Одређивање локације • Израда пројекта и прибављање грађевинске дозволе • Изградња рециклажних дворишта • Набавка опреме • Развој система примарне сепарације отпада са едукацијом становништва Управљање кабастим и грађевинским отпадом на самом простору општине подразумева одређивање локације и техничко опремање.
Одговорна институција:	Општина Шид, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	150.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	JICA, општина Шид, Министарство заштите животне средине, други домаћи и међународни донаторски фондови

Мера 3.2.	Санација постојећих дивљих сметлишта
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља У циљу достизања приоритетног циља, примарно се мора утицати на смањење дивљих сметлишта и њихов негативан утицај на животну средину.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда катастра постојећих дивљих сметлишта • Израда плана санације свих семтлишта на простору општине • Санација и рекултивација дивљих сметлишта

Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	120.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, Министарство заштите животне средине, други домаћи и међународни донаторски програми

Мера 3.3.	**Унапређење капацитета ЈКП за управљање комуналним отпадом**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Унапређење кадровских капацитета неопходно је услов за реализацију других мера, а тиме посередно и на достизање приоритетног циља	
Врста мере	Институционално - управљачка мера
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	Унапређење кадровских капацитета ЈКП-а кроз програме едукације постојећих кадровских капацитета
Одговорна институција	ЈЛС, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	4.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	ЈКП „Стандард“ Шид, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 3.4.	**Подизање свести становништва о значају одрживог управљања отпадом**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Уз реализацију горенаведених великих инвестиција, од посебног значаја је и превенција, односно спречавање загађивања животне средине кроз едукацију и подизање свести грађана и привреде.	
Врста мере	Информативно - едукативна
Опис мере / активности које је потребно	

спровести за реализацију мере	Едукативни штампани материјал, трибине, медији и лични контакт
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	5.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	ЈКП „Стандард“ Шид, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Приоритетни циљ 4 - До 2028. године општина Шид има савремену и безбедну саобраћајну инфраструктуру до свих насељених места и унутар њих

Путна инфраструктура општине Шид није на завидном нивоу. Територију општине пресецају путеви различитих хијерархијских нивоа. Локални путеви (око 80 km) који су у надлежности општине су у релативно лошем стању и захтевају реконструкцију. Осим радова на редовном одржавању општинских путева (местимично поправљање оштећења коловозне конструкције и осталих елемената пута, местимична површинска обрада коловозног застора и др.) више од 30 година нису вршени радови на рехабилитацији истих (обнављање и замену дотрајалих коловозних конструкција, односно њених делова а нарочито наношење новог асфалтног слоја одређене носивости по целој ширини постојећег коловоза и др.). Постоји проблем теретног саобраћаја кроз насеље Шид и Адашевци, од аутопута до граничних прелаза Товарник и Сот, у смислу безбедности, аерозагађења и буке у самом насељеном месту. Процена је да преко 230.000 теретних возила годишње пређе преко ова два гранична прелаза. **Изградња дуго најављиваног обилазног пута око Шида би решила тај проблем.** Изграђено је неколико бициклистичких стаза, али и даље постоји велики проблем безбедности бициклиста у саобраћају. Трошкови одржавања постојеће путне мреже и изградње нових саобраћајница имају велико учешће у укупним буџетским трошковима и у анализираном периоду (2018-2021.) су износили око 5%. У плану је и израда Стратегије безбедности саобраћаја на путевима општине Шид којом ће се дефинисати мере и активности усмерене унапређењеу бебедности у саобраћају на територији Општине.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ

Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим	Поглавље 14: Транспортна политика
3.6. До краја 2020. на глобалном нивоу преполовити број смртних случајева и повреда узрокованих саобраћајним незгодама	
11.2. До краја 2030. омогућити приступ безбедним, јефтиним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, унапређујући безбедност на путевима, пре свега проширивањем обима јавног превоза, уз обраћање посебне пажње на потребе оних који се налазе у рањивим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица	

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	**Показатељи исхода (циљни) 2028. год.**	**Допринос показатељима ЦОР 3 и 11 – Агенда 2030**
Период 2019. - 2021. (прва половина године) Број саобраћајних незгода: СН ПОГ – 5; СН ПОВ – 94; СН МШ – 135; Деца: ПОГ – 0; ТТП – 2; ЛТП – 14; Бициклисти: ПОГ – 0; ТТП – 6; ЛТП – 10; Пешаци: ПОГ – 2; ТТП – 7; ЛТП – 7; Мотоциклисти: ПОГ – 0; ТТП – 1; ЛТП – 4[13] (Извор података: Интерисана база података о обележјима безбедности саобраћаја Агенције за безбедност саобраћаја)	Број саобраћајних незгода: СН ПОГ – 0; СН ПОВ – 47; СН МШ – 65; Лица: ПОГ – 0; ТТП – 5; ПОГ (деца) – 0; ТТП (деца) – 0 (Извор верификације: Стратегија безбедности саобраћаја на путевима општине Шид 2022-2026, Извештај о стању безбедности саобраћаја на путевима општине Шид за 2028.год.)	3.6.1 Стопа смртности услед повреда у саобраћајним несрећама
Општински путеви су у изузетно лошем стању	Општински путеви који су у истом или приближно истом стању које је било у тренутку његове изградње или последње реконструкције.	Модификован 11.2.1. Удео становништва које има одговарајући приступ уређеној локалној саобраћајници

[13] СН – Саобраћајна незгода; МШ – материјална штета; ПОГ – погинули; ПОВ – повређени; ТТП – тешке телесне повреде; ЛТП – лакше телесне повреде

Мера 4.1.	Рехабилитација локалних саобраћајница (општинских путева и улица у насељима)
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Рехабилитација општинских путева и улица има за циљ да путеви на територији општине Шид буду у истом или приближно истом стању које је било у тренутку његове изградње или последње реконструкције, како би се створили услови за безбедно и неометано одвијање друмског саобраћаја (подизање нивоа безбедности учесника у друмском саобраћају, побољшање елемената пута и уопште саобраћајне услуге). Тиме се доприноси савременијој и безбеднијој саобраћајној инфраструктури.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда техничке документације за решење о одобрењу извођења радова • Рехабилитација општинских путева и улица у насељима
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	300.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	ЈЛС, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 4.2.	Реконструкција државних саобраћајница
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Реконструкцијом дела државних путева на територији општине Шид, којом се могу променити геометријски елементи, положај или опрема постојећег пута, у циљу одржавања и унапређења вредности пута, обезбедиће се услови за безбедно и неометано одвијање друмског саобраћаја (подизање нивоа безбедности учесника у друмском саобраћају, побољшање елемената пута и уопште саобраћајне услуге). Тиме се доприноси савременој и безбедној саобраћајној инфраструктури.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда пројектне документације неопходне за почетак извођења радова • Реконструкција улице Цара Душана у Шиду (ДП IIA реда 120) • Реконструкција државног пута IIA реда (деоница Шид-Кукујевци)
Одговорна институција	Општина Шид у делу инсталације у насељеном месту и израда пројектно-техничке документације (остало је одговорност управљача пута)

Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000.000,00 динара (без пдв-а)
Потенцијални извор финансирања	ЈП „Путеви Србије“, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Канцеларија за управљање јавним улагањима, Управа за капитална АПВ, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 4.3.	**Измештање транзитног теретног саобраћаја из насеља Шид**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Измештањем саобраћаја теретнх возила која су у транзиту (ДП А3 – ГП са Хрватском / Шид друмски и обратно и ДП А3 – ГП са Хрватском / Сот и обратно) из насеља Шид повећао би се ниво безбедности свих учесника у саобраћају у насељу Шид и створили услови за лакше одвијање друмског саобраћаја, узимајући у обзир број теретних возила која на годишњем нивоу саобраћају улицама у насељу Шид које припадају деловима ДП IIA реда бр. 120 и 121, а од којих се део пружа кроз сам центар насеља (ул. Светог Саве и Цара Душана). Поред наведеног, постојећа траса ДП IIA реда бр. 121 представља дужу трајекторију возила до граничних прелаза и захтева задржавање возила и путника на затвореним пружним прелазима. С тим у вези, са изградњом обилазног пута око Шида ће доћи до смањења трошкова транспорта и експлоатације, а са побољшањем елемената пута, подиже се ниво безбедности учесника у саобраћају и уопште саобраћајне услуге.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда пројектно-техничке документације (ЈП Путеви Србије) • Изградња обилазног пута око Шида • Спровођење поступка утврђивања новог правца пружања државних путева кроз насеље Шид
Одговорна институција	Општина Шид у делу спровођења поступка експропријације за шта се средства обезбеђују са националног нивоа
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000.000,00 динара (без поступка експропријације земљишта)
Потенцијални извор финансирања	ЈП „Путеви Србије“, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Канцеларија за управљање јавним улагањима, Управа за капитална АПВ, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Мера 4.4.	Изградња бициклистичких стаза између насељених места
Изградња бициклистичких стаза између појединих насељених места на територији општине Шид утицала би на повећање нивоа безбедности бициклиста у саобраћају, поспешила већи проценат коришћења бицикала као превозног средства и створила могућност активирања предметних стаза у туристичке сврхе. Како је највећи део ефекат изградње бициклистичких стаза кретање локалног становништва, ова мера примарно доприноси циљу у области саобраћаја, а додатно и циљу у области туризма.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	За реализацију мере потребне су одређене претходне радње које нису део ове мере и циља, као што су израда плана генералне регулације. Затим потребна је израда планова детаљне регулације за сваку од бициклистичких стаза, студије оправданости и израда пројектно-техничке документације. Након изградње бициклистичких стаза (показатељ ових стаза је кретање локалног становнштва између насељених места ради обављања свакодневних активности), могуће је стазе активирати и у туристичке сврхе, за шта је потребно креирати меру у оквиру туризма (пратећи садржаји, сигнализација и др.).
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	80.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања:	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај, Управа за капитална АПВ, екстерни извори средстава (домаћи и међународни донаторски програми)

Приоритетни циљ 5 - Унапређење енергетске ефикасности, одрживо коришћење обновљивих извора енергије и заштита животне средине

Резултат повећане ефикасности су значајне новчане уштеде, као и директан утицај на очување животне средине. Општина Шид усмерава значајна средства на обезбеђење енергената за објекте јавне намене, где су највећи потрошачи школе. Циљ локалне самоуправе јесте да се постојећи котлови замене својим енергетски и еколошки прихватљивијим видовима, те да се на тај начин остваре дугорочније уштеде. Општина Шид располаже значајним изворима обновљиве енергије, а то су пре свега потенцијали биомасе (укупни **потенцијали биомасе** у општини Шид износе 112.743 m3, од чега само за енергију 83.216 m3. Најзначајнији

потенцијали биомасе за енергију су потенцијали из шума са учешћем од 83,19%. Други значајан извор обновљиве енергије свакако су геотермални извори.

Неки од пројеката унапређења енергетске ефикасности објеката јавне намене су реализовани, неки су започети, а неки се припремају за плански период. Општина Шид је, у партнерству са Министарством рударства и енергетике, ушла у реализацију пилот пројекта за суфинансирање мера енергетске ефикасности на породичним кућама и стамбеним зградама на територији општине Шид за 2021. годину и за ту намену су опредељена средства у износу од 2.000.000,00 динара. План је да се сваке наредне године овај износ увећава и да се на тај начин пружа подршка локалном становништву са циљем да се енергетска ефикасност унапреди на свим нивоима. Данас је то модел понашања и одраз културе у најразвијенијим земљама света и тренд који и општина Шид намерава да прати, узимајући у обзир да енергетска ефикасност директно води повећању квалитета живота, конкурентности привреде и енергетској безбедности.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
Циљ 7 - Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све	Поглавље 15 - Енергетика
7.1. До 2030. обезбедити универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама	
7.2. До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу	

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028. год.	Допринос показатељима ЦОР Агенда 2030
10% домаћинстава општине Шид користи обновљиве изворе енергије у домаћинствима (подаци ЈЛС)	70% становника општине Шид користи обновљиве изворе енергије у домаћинствима (извор верификације: извештај ЈЛС)	Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије
20% објеката јавне намене користи котлове на природни гас или биомасу (подаци ЈЛС)	70% објеката јавне намене користи котлове на природни гас или биомасу (извор верификације: извештај ЈЛС)	Удео обновљиве енергије у укупној јавној потрошњи енергије

Мера 5.1	Изградња биоелектране и интензивније коришћење биомасе
Начин на који мера доприноси остваривању приоритног циља Енергија добијена из биомасе је Најзначајнији енергетски потенцијал обновљивих извора је свакако енергија добијена из биомасе, с обзиром на заступљеност пољопривредног и шумског подручја, односно заступљеност ресурса остатака ратарске и шумске производње. Изградњом биоелектране директно би се утицало на унапређење енергетске ефикасности, одрживо коришћење обновљивих извора енергије и заштиту животне средине.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Изградња биоелектране
Одговорна институција	Локална самоуправа
Процењена финансијска средства за спровођење мере	350.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Приватна инвестиција, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 5.2	Унапређење енергетске ефикасности у објектима јавне намене
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Преласком на ефикасније и еколошки прихватљивије видове грејања и применом мера за унапређење енергетске ефикасности објеката позитивно се утиче на одрживо коришћење обновљивих извора енергије и заштиту животне средине.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• замена котлова у објектима јавне намене (промена начина грејања, прелазак са мазута на природни гас или други вид ОИЕ) • примена енергетских мера у школама на територији општине (замена столарије, фасада, кров, соларни панели за загревање топле потрошне воде или грејање простора) • суфинансирање спровођења мера енергетске санације у домаћинствима
Одговорна институција	Општина Шид

Процењена финансијска средства за спровођење мере	500.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Министарство рударства и енергетике, Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај, Канцеларија за управљање јавним улагањима, општина Шид, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 5.3	**Кампање за подизање еколошке свести**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Кампање које су усмерене на важност очувања животне средине и требало би да имају директан утицај на свест грађана о овој теми и њихове животне навике.	
Врста мере	Информативно-едукативна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• едукативни штампани материјал, • трибине, • промоција у медијима
Одговорна институција	Општина Шид, невладине организације
Процењена финансијска средства за спровођење мере	4.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Министарство заштите животне средине, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, домаћи и међународни донаторски програми

Приоритетни циљ 6 – Инфраструктурно уређење гробља у свим насељеним местима

У шест месних заједница општине Шид нема уређених гробља са капелом. Приоритетни циљ је уредити ове површине и изградити сву неопходну инфраструктуру.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030
Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.1. До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама

Показатељи исхода (базни) – 2021 год.	Показатељи исхода (циљни) 2028. год.	Допринос показатељима ЦОР Агенда 2030
У шест месних заједница нема уређеног гробља са капелом (ЈЛС)	Сва насељена места имају уређена гробља са капелом (Извор верификације: ЈЛС)	-
90% становника има приступ адекватним погребним услугама укључујући доступност капеле на гробљуж(ЈЛС)	100% становника има приступ адекватним погребним услугама укључујући доступност капеле на гробљу (Извор верификације: ЈЛС)	Модификован 11.1.1. Удео становника које има приступ адекватним погребним услугама

Мера 6.1	Реконструкција и/или изградња капела на гробљу у сваком насељеним местима
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Овим мерама сви становници би имали адекватно пружене погребне услуге.	
Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Израда пројекно-техничке документације, • Прибављање дозвола • Изградња капела и • Реконструкција постојећих капела
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	30.000.000,00
Потенцијални извор финансирања	ЈКП „Стандард“ Шид, домаћи донаторски програми

Мера 6.2:	Уређење гробља
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Овим мерама сви становници би имали адекватно пружене погребне услуге.	

Врста мере	Обезбеђивање добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Уређење гробних места • Санација и изградња ограда, стаза, расвете и озелењавање гробља у свим насељеним местима
Одговорна институција	Општина Шид, ЈКП „Стандард“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	50.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	ЈКП „Стандард“ Шид

Приоритетни циљ 7 - Стварање услова за повећање запослености и плата и достојанствен рад за све становнике Општине

Тренутно највећи изазови и проблеми када је реч о привлачењу инвеститора у индустријске зоне у општини Шид, је сам завршетак инфраструктурног опремања, а пре свега кроз обезбеђивање основних комуналних услова**. Радна зона број 8 Адашевци** је укупне површине 123 хектара. Тринаест инвеститора је већ откупило парцеле у оквиру ове зоне, један инвеститор је изградио производни погон и ускоро треба да почне са радом, док су остали инвеститори у фази припреме пројектно-техничке документације. План је да се недостајућа инфраструктура изгради већ током 2022. године. Када је реч о **радној зони ”Вишњићево”**, за део зоне укупне површине 47,83 хектара израђен је План детаљне регулације. Зона није инфраструктурно опремљена, али је у непосредној близини насељеног места Вишњићево, због чега инфраструктура не представља нерешив проблем, већ се може уређивати у складу са потребама инвеститора. Поред наведеног, вођење активније политике запошљавања ће сигурно **допринети порасту запослености и стабилности привредног амбијента** општине.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
8.5. До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности	Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика
8.b До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада	

Показатељи исхода (базни) – 2019/2020. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 8 – Агенда 2030
Просечне зараде без пореза и доприноса 49.248 дин. (2020. ДевИнфо-РЗС)	Просечна зарада је 70.000,00 дин. (Извор верификације: РЗС – годишње статистике)	Модификован 8.5.1. Просечна зарада без пореза и доприноса, по запосленом
Незапослена лица без квалификација (35,42%) Незапослени млади 15-29 (21%) Незапослени старији 55+ (22%) (2020. ДевИнфо-РЗС)	Незапослена лица без квалификација (25%) Незапослени млади (20%) Незапослени старији(20%) (Извор верификације: РЗС – годишње статистике)	Модификован 8.5.2 Стопа незапослености, према полуи старости
Израђен Програм унапређења запошљивости и запошљавања младих у општини Шид у периоду 2022-2028. који се операционализује	Програми унапређења запошљивости и запошљавања младих у општини Шид све до 2028. који се операционализују сваке године	Модификован 8.b.1 Постојање израђеног и операционализованогпрограма запошљавања младих на територији општине
Страгегија Европа 2020.		
Стопа запослености 26% (2019)	Стопа запослености 20% (2028)	Минимум 75%

Мера 7.1.	Инфраструктурно опремање радне зоне бр. 8 у КО Адашевци

Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља

Активирање радне зоне отвара могућност нових инвестиција, новог запошљавања. Са северне стране Радне зоне Адашевци (радна зона бр.8 - по Просторном плану општине Шид) налази се коридор државног пута I реда, ауто-пут Е-70, а са западне коридор државног пута II реда бр.128. Геосаобраћајни положај планиране радне зоне има изузетне погодности за развој и коришћење јер се налази на раскрсници наведеног саобраћајног транзитног правца и железничког правца (граница БиХ – Сремска Рача – Шид), што представља једну од изузетних локација за позиционирање производње и пословања различитих компанија. Реализацијом и комплетном инфраструкурном опремљеношћу, у оквиру радне зоне, могу се градити пословни објекти, производни, складишни, економски, услужни, објекти инфраструктуре и сл. За предметну радну зону израђен је план парцелације, при чему је комплетна површина комплекса испарцелисана на зону јавне

намене која обухвата саобраћајнице и мреже пратеће инфраструктуре, и површине за радне зоне су комплетно обрађене и дефинисане. Расположиво је још око 15 хектара.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	Развој саобраћајне инфраструктуре у оквиру радних зона: • Изградња приступних саобраћајница С1, С2, С3 и С4 у Радној зони бр. 8 у КО Адашевци • Развој комуналне инфраструктуре: • Изградња објеката за снабдевање водом индустријске зоне у Адашевцима • Обезбеђивање довољне количине енергената (струја преко 10 MW)
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	500.000.000,00
Потенцијални извор финансирања	Национална и покрајинска средства

Мера 7.2.	**Унапређење услова за одрживо запослење младих људи кроз активне мере политике само/запошљавања**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Повећање броја запослених младих људи кроз системе образовања и доквалификације према захтевима послодаваца, уз активирање вештина које млади поседују из различитих области доводи до одрживог запослења. Циљ оваквог приступа је постићи пуну продуктивност и запосленост и омогућити останак младих у Шиду, односно смањити учешће незапослених младих, који нису у систему даљег образовања или обука за посао. Ова мера доприноси унапређењу укључености младих кроз системе на тржиште рада а ради повећања квалитета живота и стварање повољних услова за све грађане на територији општине Шид који желе ту да остану, раде и живе достојанствено.	
Врста мере	Информативно-едукативна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Организоване обуке и саветодавна подршка младима приликом професионалне орјентације у фази образовања али и укључивања на тржиште рада • унапређење подршке и комуникације средњих школа и привреде

Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	3.000.000,00
Потенцијални извор финансирања	Национална, покрајинска и донаторска средства

Приоритетни циљ 8 – Унапређење услова за развој пољопривредних и прерађивачких активности

Пољопривредно земљиште на подручју општине је доброг квалитета, које уз континенталну климу и значајне водне ресурсе, представља изузетан ресурс за развој пољопривреде. Укупно расположиво пољопривредно земљиште на територији општине Шид је 37.056 хектара (попис 2012.), односно 53,95% укупно површине општине, што је **значајно мање у односу на већину општина на територији Војводине**, међутим искоришћеност расположивог земљишта општине је изузетно значајна и износи око 99%. Северним делом територије општине протеже се Фрушка гора, и то је главни разлог због чега општина Шид има **значајно мање пољопривредних површина у односу на просек АПВ.** Запосленост у пољопривреди, као и обим и структура радне снаге пољопривредних газдинстава спадају у факторе од пресудног утицаја на динамику структурних промена у пољопривреди и њен укупни развој. Велики број чланова породице који обављају пољопривредне активности на породичном газдинству указује на значајну количину неформалног рада који се ангажује у пољопривреди. Број пољопривредних газдинстава на територији општине Шид је 3.440, што је значајно мање у односу на 2012. годину. Од укупног броја носилаца породичног газдинства, **само 17% су жене**. На територији општине Шид, **тренутно је активно велики број задруга и пољопривредних удружења**. Унапређењем и развојем земљорадничких задруга и њихових делатности, увођењем нових технологија и искоришћавањем расположивих ресурса остварују се шири економски, социјални и општи друштвени интереси попут унапређења пољопривредне производње, повећања запошљавања у сеоским срединама, стимулисања младих људи за останак на селу, очување животне средине, као и других аспеката живота у руралним срединама.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
2. Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду	11. Пољопривреда и рурални развој
2.4. до 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за	

повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла 2а. Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијенијим земљама 2.3. До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде	

Показатељи исхода (базни) – 2019/2020/2021	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 2 – Агенда 2030	
Укупни расходи ЈЛС у сектор пољопривреде (РСД): 3,23% буџета (завршни рачун Општине)	Укупни расходи ЈЛС у сектор пољопривреде (РСД): 22,61% (Извор верификације: завршни рачун Општине)	2.4.1. Удео пољопривредног земљишта под продуктивном и одрживом пољопривредном делатношћу	2.а.2 Укупни званични токови средстава у сектор пољопривреде 2.3.2. Просечни приход малих произвођача хране, по полу и староседелачком статусу
Укупни подстицаји регионалног развоја за пољопривреду (РСД): 100.742.000,00 (Агенција за привредне делатности)	Укупни подстицаји регионалног развоја за пољопривреду (РСД): 505.194.000,00; повећани за 500 % (Извор верификације: Агенција за привредне делатности)		
Просечни приход малих произвођача хране 40.000,00			

(Интерна евиденција Канцеларије за пољопривреду)	Просечни приход малих произвођача хране 280.000,00 (Извор верификације: Интерна евиденција Канцеларије за пољопривреду)		

Мера 8.1.	**Мера подршке пољопривреди у циљу интензивирања примарне и секундарне пољопривредне производње**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Развој пољопривреде и повећање конкурентности пољопривредних произвођача кроз интензивирање примарне и секундарне пољопривредне производње уз реструктурирање, модернизацију и повећање конкурентности пољопривредних произвођача значи управо унапређење услова за развој пољопривредних активности. Кроз меру подршке од стране Општине постиже се: подстакнута еколошка и интегрисана пољопривредна производња; економски исплатива и еколошки прихватљива такође доприноси остваривању пројектног циља. Повећање квантитета и квалитета пољопривредних производа кроз ефикасност пољопривредне производње и промоцију квалитета доприноси и унапређењу прерађивачких активности.	
Врста мере	Подстицајна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	Мера обухвата подстицаје (материјалне и нематеријалне) од стране Општине у циљу: • развоја пољопривреде с циљем повећања продуктивности, синергијом постојећих и нових ресурса. • подстицање и оснивање формалних облика повезивања пољопривредних произвођача, истицање важности њихове сарадње и могућности заједничког тржишног утицаја
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000,00 - 10.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Меру спроводи општина Шид, а средства се обезбеђују из различитих донаторских програма, домаћих и међународних

Мера 8.2.	Унапређење пољоприредне инфраструктуре
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Јачање пољопривредних подручја, којима општина Шид као пољопривредна регија обилује, допринеће даљем развоју наводњавања, рационалном коришћењу водних ресурса и ширењу могућих површина за наводњавање, електрификацију поља и јачање путне инфраструктуре. Подршка привредном развоју ће бити постигнута кроз помоћ пољопривредницима смањивањем трошкова финансирања, унапређивањем економске ситуације и доприношењем остваривању планираног развоја.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Системи за наводњавање и одводњавање са парцела • Јачање путне инфраструктуре атарских путева - Уређење атарских путева на парцелама на којима је заступљена интензивна пољопривредна производња • Електрификација поља
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	10.000.000,00 - 100.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Меру спроводи општина Шид, а средства се обезбеђују из различитих донаторских програма, домаћих и међународних

Мера 8.3.	Унапређење пољопривредне производње кроз соларно наводњавање
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Мера подразумева материјалну и нематеријалну помоћ пољопривредницима за постављање соларних панела и соларне водене пумпе чиме се омогућава једноставно и бесплатно наводњавање пољопривредних култура, што вишеструко повећава приносе. Овакав вид наводњавања је адекватан и за земљиште где није доведена електрична мрежа, а постоје изворишта воде у окружењу: бунари, подземне воде, поток, канал, река или језеро.	
Врста мере	Подстицајна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Унапређење знања носилаца пољопривредних газдинстава на тему мобилних роботизованих соларних електрогенератора и њихову примену у развоју пољопривреде • Унапређење система за наводњавање малим и великим пољопривредним газдинствима • Унапређење система обновљивих ресурса

Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	150.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Меру спроводи општина Шид, а средства се обезбеђују из различитих донаторских програма, домаћих и међународних

Мера 8.4.	**Унапређење руралног развоја кроз подршку едукативне активности и програме сарадње и умрежавања**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Подстицање пољопривредника и локалне заједнице кроз пројекте удружења грађана из области руралног развоја. Подстакнути и успоставити активну сарадњу са локалним актерима, јер бржи рурални развој се огледа у унапређењу пољопривредне производње и доприноси бољем квалитету живота у руралним подручјима.	
Врста мере:	Подстицајна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Подстицање пољопривредника/газдинстава на активно учешће на радионицама и обукама • Подстицање грађана на обуке из области руралног развоја, воћарске и повртарске културе, цвећарства, виноградарства, пчеларства, лековитог биља итд.) • Давање у закуп земљишта младим пољопривредницима на преласку са ратарства у интензивну производњу (воћарство, повртарство на отвореном и затвореном простору, цвећарство, лековито биље, сточарство итд)
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000,00 -10.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Меру спроводи општина Шид, а средства се обезбеђују из различитих донаторских програма, домаћих и међународних

Приоритетни циљ 9 - Стварање амбијента и предуслова за развој туризма

Поред пољопривреде и прерађивачке индустрије, као окоснице привредног развоја Општине, **туризам може представљати развојну шансу**. Значајни природни и културни ресурси дају добре могућности да се, поред приоритетних сектора, развије и туризам и обезбеди додатни приход локалном становништву, али и инвестиције. На подручју општине Шид регистрована је туристичка организација, која се финансира средствима из буџета локалне самоуправе. Туристичка организација покрива целокупно подручје општине и обавља послове планирања, координације, умрежавања и сарадње између привредних и других субјеката у туризму. Такође, обавља и активности информисања и промоције туристичких ресурса са припремом промотивног материјала и учествује у организацији различитих манифестација. Иако на подручју постоје солидни услови за унапређење сектора туризма и повећање прихода у истом, не може се очекивати да општина на томе заснива свој развој, уколико се најпре не предузму мере за решавање најважнијих проблема у области. Развојем и промоцијом туристичких локалитета, изградњом и адаптацијом туристичке инфраструктуре и супраструктуре, као и спровођењем едукације субјеката који директно и индиректно утичу на унапређење и развој туристичке привреде, створила би се снажнија основа за развој туризма општине. Недостатак угоститељских објеката за смештај већег капацитета (више од 50 индивидуалних лежаја), као и недовољан број категорисаних смештајних капацитета је један од значајнијих недостатака. Расположиве природне ресурсе, попут извора термоминералне воде, је неопходно искористити у сврху развоја туризма. Ефикаснија промоција туристичког потенцијала, уз креирање нове туристичке понуде, резултирала би тиме да кључни туристички ресурси буду још атрактивнији и видљивији на туристичкој карти.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
8.9. До краја 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе	Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика
11.4. Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина.	
12.б Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе	

Показатељи исхода (базни) 2019/2020/2021.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 11 и 12 – Агенда 2030
Удео запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као % укупног броја запослених: 2.5 %	Удео запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као % укупног броја запослених: 3%	Модификован 8.9.2 Удео радних места у туризму у укупном броју запослених у ЈЛС

(2019 – РЗС)	(Извор верификације: РЗС – годишње статистике)	
Издвајања за туризам из локалног буџета – 1.76 %	Издвајања за туризам из локалног буџета – 3% (Извор верификације: годишњи завршни рачун Општине)	Модификован 11.4.1 Укупни расходи локалног буџета по глави становника за туризам
Број туристичких локалитета: 10 (2021. Туристичка организација општине Шид)	Број туристичких локалитета: 14 (2028. Туристичка организација општине Шид)	-
Годишњи број долазака туриста: 2.923 Годишњи број ноћења туриста:5.565 (2020. Туристичка организација општине Шид)	Годишњи број долазака туриста: 6.000 Годишњи број ноћења туриста: 10.000 (Туристичка организација општине Шид)	-
Број индивидуалних лежаја: 327 (ТО Шид)	Број индивидуалних лежаја: 415 (Извор верификације: ТО ШиД)	-

Мера 9.1.	**Унапређење и развој туристичких локалитета, изградња и адаптација туристичке инфраструктуре и супраструктуре**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Унапређењем туристичке инфраструктуре допринеће се повећању туристичких посета и развоју туризма у општини.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Мапирање постојећих туристичких локалитета; • Унапређење постојећих локалитета (Спомен обележје Сремски фронт, излетиште Липовача, језера Брује, Мохарач и Сот); • Изградња пешачких, бициклистичких стаза и додатног садржаја на локалитету Фрушка гора • Постављање туристичке сигнализације; • Адаптација објекта у туристичко информативни центар • Афирмација нових туристичких локалитета (локалитет у Беркасову - римски шлем, средњовековна тврђава у

	Моровићу, археолошки локалитет Градина на Босуту, Карпатска кућа у Бикић Долу); •
Одговорна институција	Општина Шид, Туристичка организација општине Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	50.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Покрајински секретаријат за привреду и туризам, општина Шид, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 9.2.	**Брендирање и промоција подручја**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Брендирање и промоција доприносе већој заинтересованости за туристичке локалитете, бољој презентацији Општине, повећању броја посета.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Креирање нових туристичких производа; • Дигитални маркетинг; • Израда промотивних брошура и штампаног рекламног материјала; • Учешће на сајмовима и догађајима у области туризма; • Организација и учешће на манифестацијама (одржавање културних туристичких манифестација и повећање квалитета постојећих);
Одговорна институција	Општина Шид, Туристичка организација општине Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	18.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Покрајински секретаријат за привреду и туризам, општина Шид, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 9.3.	**Коришћење извора термоминералне воде у сврху развоја бањског туризма у општини Шид**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Термоминерални извори су значајан привредни ресурс за развој бањског туризма, чијом се употребом повећава број посетилаца и ствара амбијент за развој туризма уопште.	

Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Ревидирање хидролошке студије геотермалне потенцијалности подручја општине Шид • Израда пројектно-техничке документације • Изградња бањско-туристичког комплекса на извору термално-минералне воде у општини Шид
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	200.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Приватна инвестиција

Мера 9.4.	**Повећање смештајних капацитета**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Повећање смештајних капацитета представља предуслов даљег улагања у развој туристичке инфраструктуре и промоцију подручја. Само изградње смештајних капацитета неће директно утицати на остварење циља, али у комбинацији са осталим мерама, може дати изузетан допринос.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Изградња једног угоститељског објекта за смештај већег капацитета (преко 50 индивидуалних лежаја у једном објекту); • Проширење капацитета постојећих угоститељских објеката за смештај; • Унапређење квалитета услуга у постојећим угоститељским објектима; • Јачање еко и етно туризма у руралним срединама кроз категоризацију сеоских туристичких домаћинстава.
Одговорна институција	Општина Шид и Туристичка организација општине Шид у делу подршке, не и у делу спровођења инвестиција
Процењена финансијска	117.000.000,00 динара

средства за спровођење мере	
Потенцијални извор финансирања	Приватне инвестиције уз подршку Општине

Мера 9.5.	Едукација запослених у туризму и пружалаца услуга
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Подизање нивоа квалитета пружања услуга запослених у туризму даје директан допринос остваривању циља	
Врста мере	Информативно - едукативна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Подизање свести локалног становништва о значају одрживог туризма са економског аспекта и аспекта заштите и унапређења животне средине; • Едукација субјеката који директно и индиректно утичу на унапређење и развој туристичке привреде; • Едукација запослених у туристичкој делатности.
Одговорна институција	Општина Шид, Туристичка организација општине Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид и различити домаћи и међународни донаторски програми

Приоритетни циљ 10 – У општини Шид успостављен квалитетан образовни систем заснован на принципима инклузивности

На територији општине Шид предшколско васпитање се одвија у оквиру једне ПУ “Јелица Станивуковић Шиља” и укупно 22 објеката. Стање већине објеката **не задовоља основне услове и стандарде за пружање услуга квалитетног предшколског васпитања**. Објекти су најчешће преуређене **ненаменске просторије** које не задовољавају капацитет деце, **због чега**

се групе формирају преко норматива.Посматрајући предшколско васпитање обухват деце јасленог узраста је веома низак, док је обухват деце вртићког узраста (3+) изненађујуће висок. Обухват деце јасленог узраста на нивоу општине Шид је око **18,8%**, што је ниже у поређењу са просеком Републике Србије и Сремском области. Обухват деце вртићког узраста износи **82,3%** и значајно је виши, не само од просека области и од просека Републике, већ се може рећи да се приближава ЕУ вредностима. Обухват деце предшколско-припремним програмом је **90,8%** код девојчица и **92%** код дечака. Подаци ипакпоказују да су, упркос високом обухвату, **капацитети предшколских установа недовољни.**Када је реч о основном образовању, оно се одвија у **5 матичних школа** и **14 подручних одељења.** Већи број објекатаје у релативно солидном стању када је реч и опремљености и условима за одвијање наставе, али је у појединим **неопходно улагање када је реч о инвестицијама и санацијама** као што су инсталације, кровови, столарија итд. На подручју Општине постоји **једна музичка школа** као и **основна школа за образовање и васпитање ученика са сметњама у интелектуалном развоју**, као и деце са комбинованим и вишеструким сметњама у развоју са територије Општине Шид. Према томе, како би се унапредио квалитет образовања које се заснива на принципима инклузивности, биће потребно одређене мере предузети такође и када је реч о обнови ОШ за децу са сметњама у развоју.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
4.2. До краја 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би се припремили за основно образовање	Поглавље 26 – Образовање и култура

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 4 – Агенда 2030
Обухват деце јасленим узрастом је 18,8% (Аналитички сервис ЈЛС, 2019.)	Обухват деце јасленим узрастом је 45% (извор верификације: извештај ПУ)	4.2.2. Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре службеног узраста за упис у основну школу)
Обухват деце ППП (предшколско-припремним програмом) је 90.8 % код девојчица и 92 % код дечака (Аналитички сервис ЈЛС, 2019.)	Обухват деце ППП (предшколско-припремним програмом) је 91 % код девојчица и 93% код дечака	

Мера 10.1.	Побољшање услова и квалитета предшколског васпитања
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Побољшање услова и квалитета предшколског васпитања, доступност свих видова услуга предшколске установе директно доприноси остварењу циља	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Проширење капацитета ПУ због тога што се групе формирају преко норматива • Проширење капацитета јасленог одељења • Уређивање, санација и опремање објеката (замена плафона, столарије) • Замена система грејања на еколошки прихватљивије енергенте • Усавршавање стручног кадра
Одговорна институција	Општина Шид и предшколска установа
Процењена финансијска средства за спровођење мере	• изградња новог вртића 92.000.000,00 дин. • остале активности 50.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Министарство просвете, науке и технолошког развоја и друга надлежна министарства, општина Шид, донаторски програми

Мера 10.2.	Унапређење услова и квалитета основношколског образовања
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Унапређење услова и капацитета основношколског образовања је предуслов за квалитетан образовни систем, а инвестиције у објекте представља основу за достизање постављеног циља	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Опремање и санација школских објеката у матичним школама и подручним одељењима - ОШ Сава Шумановић Ердевик, ОШ Вук Караџић Адашевци, ОШ Филип Вишњић Моровић • Изградња новог објекта ОШ „Јован Јовановић Змај“ за децу ометену у развоју • комплетна реконструкција објекта ОШ Бранко Радичевић Шид • реконструкција ОШ Сремски фронт Шид фаза 2

	• изградња фискултурне сале - завршетак радова у ОШ Филип Вишњић
Одговорна институција	Општина Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	845.000.000,00 дин. и то: • ОШ Сремски фронт фаза 2 – 231.000.000,00 • реконструкција ОШ „Бранко Радичевић“ - 344.000.000,00 • фискултурна сала ОШ „Бранко Радичевић“ - ИО Бачинци -20.000.000,00 • изградња ОШ „Ј Ј Змај“ - 250.000.000,00 845.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Министарство просвете , науке и технолошког развоја; Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и нац.мањине; Донаторски програми

Мера 10.3	**Пружање помоћи у доквалификацији, преквалификацији и целоживотном учењу**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Едукација кадрова, који могу да одговоре захтевима тржишта и принципима ефикасности и ефективности, има директан утицај на квалитет и примену стеченог знања, те стварање услова за што већу упосленост свих категорија становништва.	
Врста мере	Информативно - едукативне
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• неформална едукација младих у области предузетништва • дуално образовање • јачање Привредног савета • промовисање дефицитарних професија путем едукације, радионица, обука у основним и средњим школама
Одговорна институција	Општина Шид, образовне установе са подручја општине
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид и донаторски програми

Приоритетни циљ 11 – Повећање доступности и квалитета социјалних услуга у локалној заједници

На подручју општине Шид констатује се релативно **висок обухват корисника новчане социјалне помоћи** (НСП) - 4,5%, посматрајући га у односу на просек Републике Србије и Сремске области, где је далеко нижи: 3,1%, односно 3,6%. Када је реч о корисницима дечијег додатка 0-17, њихов удео у укупној популацији износи **28,6%**, што је такође већи обухват него на нивоу области (14,9%) и Републике (17,75%). Развијеност услуга социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе је на солидном нивоу. У последње три године успешно се спроводе две услуге социјалне заштите у сарадњи установе Центра за социјални рад са приватним и цивилним сектором- лични пратилац и помоћ у кући за старије и одрасле. **Анализирана ситуација дефинисала је потребу за унапређењем постојећих услуга социјалне заштите и увођењем нове услуге за децу и стара лица** која би била омогућена уколико се за то определи нови објекат (изградња новог или прилагођавање намени постојећег простора). **Потреба за новим услугама** се повећава, због чега постојећим капацитететима не може да се одговори на такве захтеве.

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих	19. Социјална политика и запошљавање

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 6 – Агенда 2030
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији у општини Шид износи 12.6 % (Аналитички сервис ЈЛС, 2019.)	Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији у општини Шид износи 20 % (извор верификације: Аналитички сервис ЈЛС)	1.3.1. Удео становника обухваћених системима социјалне заштите, по полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и угрожених
У општини Шид се пружају две услуге социјалне заштите, Помоћ у кући Лични пратилац (ЦСР)	Помоћ у кући Лични пратилац Дневни боравак Психосоцијална подршка (извор верификације: ЦСР)	

Мера 11.1.	Унапређење постојећих и увођење нових социјалних услуга на основу локалних потреба
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Новом услугом се повећава број корисника и шири лепеза услуга, постојећим услугама побољшава се квалитет.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Увођење нове услуге социјалне заштите за млада и стара лица – услуга дневног боравка за млада и стара лица • Нови објекат за млада и стара лица • Услуга психосоцијалне подршке • Пројекти социјалног становања • Економско оснаживање домицилно социјално угроженог становништа
Одговорна институција	Општина Шид, Центар за социјални рад
Процењена финансијска средства за спровођење мере	• Изградња и опремање Дневног боравка 10.000.000,00 • Услуга психосоцијалне подршке 10.000.000,00 (за 7 година) • Пројекти социјалног становања 30.000.000,00 • Економско оснаживање 3.500.000,00 • Укупно: 53.500.000,00
Потенцијални извор финансирања	ЈЛС, Министарство за рад, запошљавање , борачка и социјална питања, Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова, други донаторски програми

Мера 11.2.	Инфраструктурно унапређење објеката за потребе корисника социјалне заштите
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Мера даје директан допринос узимајући у обзир да обухвата изградњу нових објеката за кориснике социјалне заштите	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Дневни боравак за млада и стара лица • Пројекти социјалног становања
Одговорна институција	Општина Шид, Центар за социјални рад

Процењена финансијска средства за спровођење мере	• Изградња и опремање Дневног боравка 10.000.000,00 • Пројекти социјалног становања 30.000.000,00
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, Министарство за рад, запошљавање , борачка и социјална питања, Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова, донаторски програми

Мера 11.3.	**Унапређење капацитета рада Центра за социјални рад**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Унапређење капацитета рада Центра за социјални рад доприноси квалитетнијем пружању услуга, а исто обухвата капиталне инвестиције	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Доградња архива Центра за социјалн рад • Замена система грејања на еколошки прихватљивије енергенте (гас)
Одговорна институција	Општина Шид, Центар за социјални рад
Процењена финансијска средства за спровођење мере	1.600.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	ЈЛС, надлежна министарства, други инострани и домаћи фондови кроз конкурсе и пројекте

Приоритетни циљ 12 – Унапређење капацитета главних носилаца културних активности у општини Шид за реализацију постојећих и креирање нових културних програма и садржаја

Општина Шид располаже **богатим културно историјским наслеђем** које представља њену велику вредност и издваја је као средину која је изнедрила великане и **легате српског уметничког стваралаштва** попут сликара Саве Шумановића, Илије Башичевића Босиљ и просветитеља Симеона Пишчевића. Данас, поноси се са установама културе и манифестацијама којима слави њихов лик и дело, а то су Галерија слика „Саве Шумановић“, „Илијанум“ музеј наивне уметности и библиотека „Симеон Пишчевић“. Значајну улогу у културном животу Општине преузео је Културно образовни центар КОЦ који дуги низ година

успешно организује мноштво манифестација као што је Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића“, „Вишњићеви дани“ и друге. Ипак, да би такво културно наслеђе општине Шид могло да представља развојни потенцијал подручја, неоходно је предузети одређене кораке како би се недостаци санирали а снаге боље искористиле. **Према томе, препознате сукључне слабости** које онемогућују ефикасно упошљавање датих културних ресурса, а тичу се највише **лошег стања инфраструктуре културних објеката, недостатка капацитета и недовољно промовисаног постојећег културног садржајаи понуде Општине.**

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
Циљ 11 – Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим	26. Образовање и култура
Подциљ 11.4 Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина	

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 6 – Агенда 2030
Издвајања из буџета Општине за област культуре (просек 2018-2020.) је око **6,72%**%	Издвајања из буџета Општине за област културе (просек 2022-2028.) је око **7,5%**	Модификован 11.4.1 Укупни расходи ЈЛС за културу

Мера 12.1.	Осавремењавање услова рада носилаца културних активности у локалној заједници кроз опремање, санацију и реконструкцију објеката у којима се реализују културни садржаји
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља: Опремањем и санацијом објеката побољшавају се услови за развој културних догађаја и манифестација, чиме се обезбеђује и већа укљученост грађана у наведене активности.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Санација крова Илијанума који прокишњава • Проширење капацитета Галерија због недовољног простора и неадекватних услова за чување слика • Наставак изградње депоа • Санација и рестаурација Спомен куће Саве Шумановића као културног добра • Санација и реконструкција домова културе

	• Обезбеђење адекватних услова за очување Археолошке збирке Градина
Одговорна институција	Општина Шид, Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид, Музеј наивне уметности „Илијанум“
Процењена финансијска средства за спровођење мере	75.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, надлежна министарства, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 12.2.	**Умрежавање, активирање и промоција културног наслеђа**
Начин на који мера доприноси остваривању приритетног циља: Промоцијом културног наслеђа стварају се услови за побољшање постојећих културних активности и креирање нових програма и садржаја, као и већи број посетилаца и корисника истих.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Иницијативе за бољу умреженост установа културе • Виртуелна изложба • Дигитализација галеријских и библиотетских фондова • Умрежавање са Туристичком организацијом • Промоција Археолошког налазишта Градина
Одговорна институција	Општина Шид, Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид, Музеј наивне уметности „Илијанум“, Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ Шид, Културно образовни центар Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	2.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, надлежна министарства, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 12.3.	Заштита, конзервација и безбедно чување културних добара
Начин на који мера доприноси остваривању приоретних услуга: Унапређењем безбедносних услова и заштитом културних добара доприноси се очувању културних садржаја и активности.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Безбедносна заштита, против пожарна, видео надзор (модернизација) • Превентивна заштита • Кадровски недостатак • Формирање идеалних микроклиматских услова за чување културног наслеђе • Унапређење услова за очување етно поставке Филип Вишњић
Одговорна институција	Општина Шид, Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид, Музеј наивне уметности „Илијанум“, Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	2.000.000,00 дин.
Потенцијални извор финансирања	Општина Шид, надлежна министарства, домаћи и међународни донаторски програми

Приоритетни циљ 13 – Унапређење услова и квалитета примарне здравствене заштите у локалној заједници

Веза – ЦОР 2030	Веза – преговарачка поглавља са ЕУ
Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација	Поглавље 28 – Заштита потрошача и заштита здравља

Показатељи исхода (базни) – 2021. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 6 – Агенда 2030
60% становника које има приступ основним здравственим услугама у адекватним условима амбуланти (Републички фонд за здравствено осигурање - број осигураника, Институт за јавно здравље др Милан Јовановић Батут – одабрани показатељи за 2021. год.)	100% становника које има приступ основним здравственим услугама у адекватним условима амбуланти (Републички фонд за здравствено осигурање - број осигураника, Институт за јавно здравље др Милан Јовановић Батут – одабрани показатељи за 2028. год.)	3.8.1. Обухват основним здравственим услугама

Мера 13.1.	Реконструисање, санирање и опремање објекта Дома здравља и сеоских амбуланти
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Санација и опремање здраде Дома здравља , сеоских амбуланти (санација крова, прикључак на канализацију, реновирање тоалета) • Амбуланте, које су у фази изградње, довести у употребно стање • амбуланта у Моловину- потребан је прикључак на воду • амбуланта у Вашици- решавање проблема са канализацијом • амбуланта Илинци- довршити започету изградњу амбуланте • амбуланта Моровић- санација крова • отварање и опремање постојећих стоматолошких амбуланти у школама и сеоским амбулантама • опремање сале за вежбање деце на Одељењу за физикалну медицину и рехабилитацију • проширење апотекарске делатности у сеоским срединама, која имају амбуланте, а немају апотеке (Вашица, Адашевци, Сот) • повећање енергетске ефикасности свих објеката
Одговорна институција	Дом здравља Шид, општина Шид

Процењена финансијска средства за спровођење мере	500.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Покрајински секратаријат за здравство, Министарство здравља, донаторски програми

Мера 13.2.	**Побољшање квалитета здравствених услуга**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Набавка нове опреме и унапређење кадровских капацитета неопходни су услови за достизање постављеног приоритетног циља	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга; информативно-едукативна
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Набавка санитетских возила, возила за службу кућне неге као и палијативног збрињавања • Решавање проблема недостатка кадрова • Едукација постојећег кадра • Стимулисање будућег кадра путем стипендија • Промоција медицинске струке по основним школама
Одговорна институција	Дом здравља Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	10.000.000,00 динара
Потенцијални извор финансирања	Министарство здравља, Покрајински секретаријат за здравство, други инострани и домаћи фондови кроз конкурсе и пројекте

Приоритетни циљ 14 – Развој нових и унапређење и афирмација постојећих локалних спортско-рекреативних капацитета

Веза – ЦОР/Подциљеви Агенда 2030
Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим
11.1. До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и **основним услугама**

Показатељи исхода (базни) – 2019. год.	Показатељи исхода (циљни) 2028.	Допринос показатељима ЦОР 11 – Агенда 2030
Удео становништва које има приступ спортској инфраструктури 10% (Предлог годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији општине Шид којима се остварује општи интерес у обасти спорта, које предлаже Спортски савез општине Шид у 2019. год.)	Удео становништва које има приступ спортској инфраструктури 15% (Предлог годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији општине Шид у 2028. год.)	Модификовани 11.1.1. Удео становништва које има приступ спортској инфраструктури
3.000 активних корисника спортске инфраструктуре у свим насељеним местима (Предлог годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији општине Шид у 2019. год.)	4.500 активних корисника спортске инфраструктуре у свим насељеним местима (Предлог годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији општине Шид у 2028. год.)	

Мера 14.1.	Рехабилитација спортско-рекреативне инфраструктуре и опремање спортских објеката у општини
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Након изведених санација на постојећим објектима који су од круцијалног значаја за спорт општине Шид, спортисти и рекреативци ће моћи да користе 100% капацитета спортских објеката, несметано да се баве спортским активностима и да учествују на спортским такмичењима локалног и регионалног карактера.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Реконструкција спортске хале у Шиду • Санација Установе за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан" Шид (замена целокупне столарије на објекту)

	• Реконструкција и санирање свих спортских терена и школских сала у насељеним местима од јавног значаја • Реконструкција дечијих игралишта
Одговорна институција	ЈЛС, Установа за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан" Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	Укупно за меру: 255.000.000,00 • Реконструкција спортске хале у Шиду: 120.000.000,00 • Санација Установе за физичку културу и спортску рекреацију • (замена целокупне столарије на објекту): 5.000.000,00 • Реконструкција и санирање свих спортских терена и школских сала у насељеним местима од јавног значаја: 120.000.000,00 • Реконструкција дечијих игралишта: 10.000.000,00
Потенцијални извор финансирања	ЈЛС, Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Министарство омладине, домаћи и међународни донаторски програми

Мера 14.2.	**Финансирање годишњих и посебних програма у области спорта**
Начин на који мера доприноси остваривању приоритетног циља Спортски савез општине Шид у координацији са Општином Шид, финансијским средствима обезбеђује несметан рад свим локалним спортским клубовима и удружењима.	
Врста мере	Обезбеђење добара и пружање услуга
Опис мере / активности које је потребно спровести за реализацију мере	• Промоција дечијег спорта • Финансијска подршка сеоским клубовима
Одговорна институција	Општина Шид, Спортски савез општине Шид
Процењена финансијска средства за спровођење мере	25.000.000, 00 динара
Потенцијални извор финансирања	ЈЛС, Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Министарство омладине, домаћи и међународни донаторски програми

5. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање

У оквиру овог поглавља представљен је механизам улога, одговорности као и календар активности када је реч о процесу **праћења спровођења, извештавања и вредновања усвојеног Плана развоја општине Шид**. Наведени процес се спроводи у циљу повећања ефикасности у спровођењу и повећању вероватноће остваривања приоритетних циљева.

→ ***Праћење спровођења***

Праћење спровођења је *континуирана активност*, која се спроводи **свакодневно током године.** За потребе спровођења Плана развоја општине Шид 2022-2028. креиран је институционални оквир са два основна нивоа структуре, а то су:

- *координационо тело* (доносиоци одлука унутар Општине) и
- *носиоци мера* дефинисани у оквиру Плана.

Наведена структура врши праћење остваривања приоритетних циљева по учинцима, одступања тј. разлику уколико постоји, доноси одлуке за превазилажење насталих одступања, изазова и проблема када је реч о постизању учинака.
Координационо тело има *координатора* чија улога је прикупљање информација о спровођењу мера и одржавање континуиране комуникације, пре свега између координационог тела и носилаца мера, детектовање проблема и давање препоруке за решавање истих, праћење усаглашености средњорочних планова институција са мерама у Плану развоја, припрема материјале, извештава координационо тело, и обавља административно-техничке послове.
План развоја се спрооводи путем средњорочног плана, тј. средњорочни план је алат за операционализацију. Спворођење се врши тако што се *подаци прикупљају за сваку од активности у оквиру мера.* Процес прикупљања и обраде података у вези са реализацијом појединачних активности у оквиру сваке од мера, као и података о остваривању конкретних показатеља (за мере и циљеве) је одговорност ***руководилаца одељења***, у складу са надлежностима. Подаци се прикупљају из различитих примарних и секундарних извора (дефинисани обрасци за прикупљање од носиоца мера, званична статистика, анкете/упитници по потреби).

→ ***Вредновање***

Вредновање је утврђивање **степена промене** који је настао спровођењем мера из Плана развоја и степена достизања приоритетних циљева, а спроводи се **периодично**. Вредновање се врши на основу података добијених од руководилаца одељења, органа и организација одговорних за спровођење мера, али и података добијених из званичних статистичких база. Утврђивање степена настале промене спровођењем плана развоја треба да укаже на потенцијалну потребу преиспитивања и унапређења (ревизије) Плана развоја.
Вредновање ће вршити **Канцеларија за локални економски развој у сарадњи са свим одељењима Општинске управе општине Шид**.

→ ***Извештавање***

Извештавање се реализује кроз припрему и објаву извештаја о **спровођењу средњорочних планова**, извештавајући на тај начин и о спровођењу Плана развоја. У периоду спровођења Плана развоја, општина Шид ће израђивати две врсте извештаја, а то су:

- **годишњи** извештај о спровођењу средњорочног плана, који је истовремено и извештај о спровођењу Плана развоја
- **трогодишњи** извештај о постигнутим учинцима Плана развоја

Узимајући у обзир чињеницу да ће општина Шид средњорочни план израђивати током 2022. године, а за период 2023-2025., први извештај о спровођењу средњорочног плана биће израђен у марту 2024. године за претходну годину, чиме ће бити израђен и извештај о спровођењу Плана развоја. Први извештај о постигнутим учиницима Плана развоја биће израђен у првом кварталу 2025., а најкасније до јуна наведене године, за претходни трогодишњи период.

Предлог **извештаја о учинцима** спровођења Плана развоја утврђује Општинско веће и исти подноси Скупштини општине (најкасније у року од шест месеци од истека трогодишњег периода спровођења). Након усвајања извештаја о учинцима Плана развоја, Општинско веће, као и Скупштина општине, могу утврдити потребу за спровођењем *ревизиј*е Плана развоја, уз образложење разлога за ревизију. У случају утврђивања потребе, поступак ревизије Плана развоја биће спроводен по истој процедури која је дефинисана и за усвајање Плана развоја.

Када је реч о конкретним именовањима односно формализацији структуре са спровођење Плана развоја, исто ће бити спроведено након усвајања средњорочног плана. До тог момента, структура за праћење спровођења плана развоја биће интегрисана са структуром задуженом за програмско буџетирање.

6. Прилози

Прилог 1 - Преглед и анализа постојећег стања у области економског развоја
Прилог 2 - Преглед и анализа постојећег стања у области друштвеног развоја
Прилог 3 - Преглед и анализа постојећег стања у области комуналне инфраструктуре и заштите животне средине
Прилог 4 - Матрица заинтересованих страна
Прилог 5 - Решење о формирању координационог тима
Прилог 6 - Решење о формирању тематских радних група
Прилог 7 - Извештај о спроведеним консултацима са листама присутних